

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE

ZPS

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE TITOVİ ZAVODI LITOSTROJ LJUBLJANA

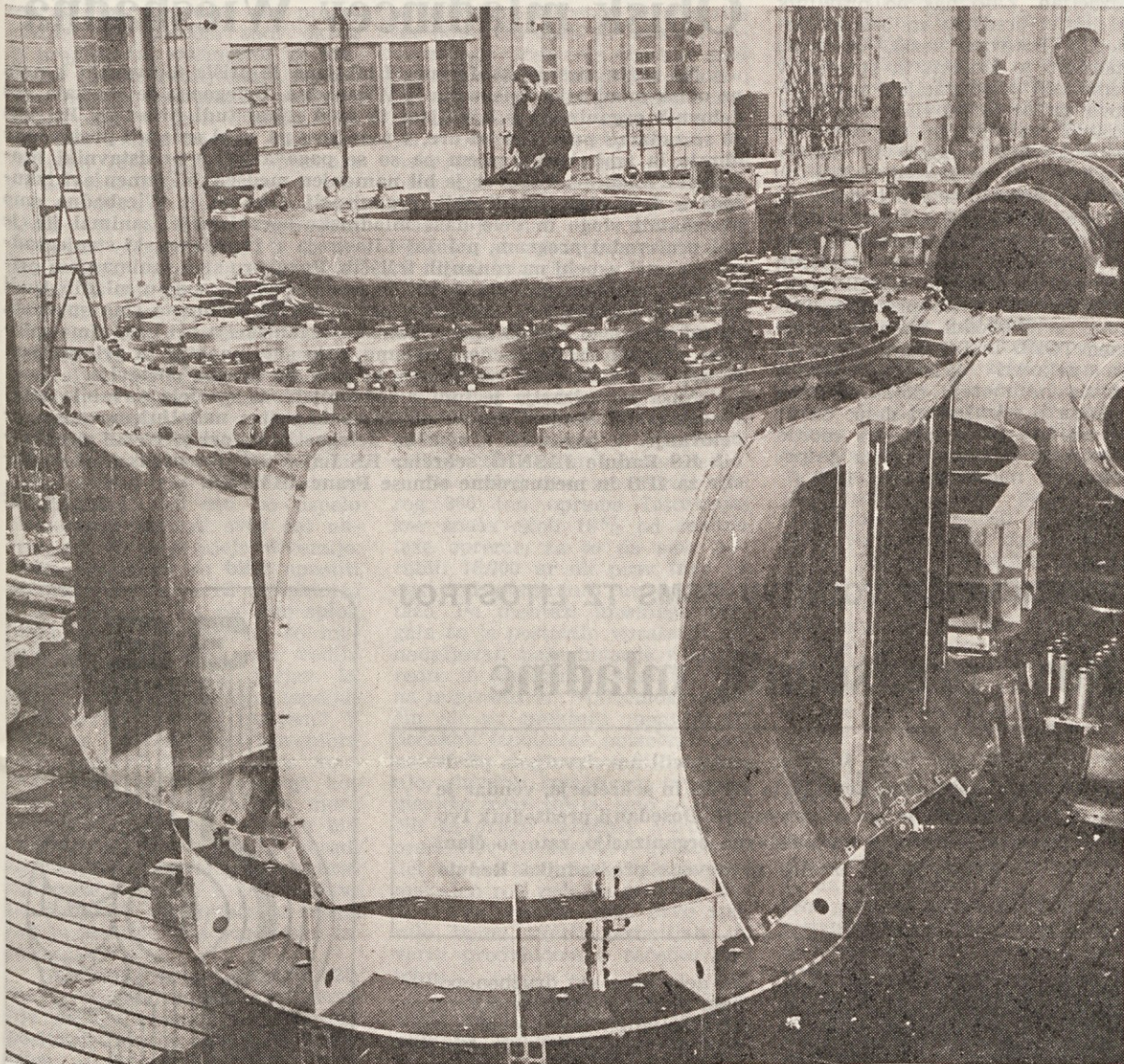
LETO XX

AVGUST 1979

ŠT. 8

Z ukazom št. 119
je predsednik republike
27. 9. 1977 odlikoval
Titove zavode Litostroj
z redom dela z rdečo zastavo

Turbine za Irak HE HEMREN DAM

I. Kaplanova turbina za HE Hemren Dam

(Foto: J. Jereb)

V prijateljskem in neuvrščnem Iraku na Srednjem vzhodu, o katerem pravijo, da je dežela tisočeri gradbišč, gradijo jugoslovanska podjetja hidroelektrarno Hemren Dam in namakalne naprave. Irak potrebuje energetske vire, poleg tega pa želi sedaj neplodno sušno Mezopotamijo ponovno spremeniti v žitnico sveta. Namakanje nepreglednih polj odlične zemlje bi rešilo tudi problem prehrane sedanjih 14 milijonov prebivalcev za 15–20 let.

Zanimivo je, da ima Irak od vseh arabskih dežel največ rek ter tako možnost izkoriščati energetske vire. Tega se domači gospodarstveniki dobro zavedajo in investirajo vsa razpoložljiva sredstva za razvoj dežele. S tem pa se odpirajo možnosti izvajanja del tujim proizvajalcem, med njimi tudi jugoslovanskim podjetjem. Zato pa je konkurenca za razpisana investicijska dela zelo huda in ima prednost izvajalec z najnižjo ceno in dolgoročno odplačilo in z najboljšo kvaliteto ter z najkrajšim rokom. Za Jugoslavijo je pomembno dejstvo, da uvažamo iz Iraka nafto, in sicer okrog 50 %.

Pogodba za objekt HE Hemren Dam je bila sklenjena leta 1976. Glavni pogodbenik je Hidrogradnja iz Sarajeva, ki izvaja vsa zemeljsko-gradbena dela s približno 1800 delavci. Podpogodbenik je Ingra iz Zagreba, ki združuje 3 koliferante (Metalna, Litostroj, Končar) za dobavo hidromehanske elektro opreme. Glavni projektant in konzultant projekta je Energoprojekt iz Beograda, prevzemne posle pa izvaja Inspectorate iz Düsseldorfa.

Vrednost Ingrinega dela opreme znaša okrog 40 milijonov US \$ v teži 5700 ton.

Litostroj je dobavitelj za 2 Kaplanovi turbini 25,7 MV z opremo, 1 žerjav (180 + 25) Mp X 22 m v strojarnici ter irigacijsko opremo z zapornicami v skupni teži 1800 ton v vrednosti okrog 15,600.000 US \$. Rok predaje opreme s pogonom je december 1980.

Doslej smo odposlali že približno 400 ton opreme, in sicer: deflektor, električni žerjav (180 + 25) Mp, portalni žerjav 20 Mp, sesalne cevi, prvo spiralo in zapornice. Ostala oprema bo sledila postopoma do konca tega leta.

Montaža opreme na gradbišču se je začela februarja letos, julija smo jo začasno prekinili zaradi dopustov. Sodelovalo je 18 naših monterjev, ki so v kratkem času z dobro organizacijo zadovoljivo opravili svoje delo.

Posle usklajuje montažni komite, sestavljen iz pooblaščenih predstavnikov sodelujočih podjetij in se sestaja vsaka 2 meseca ter z investitorjem rešuje perečo problematiko.

Objektu HE HEMREN DAM posvečajo največjo pozornost najvišji politični organi v Iraku in se osebno zanimajo za razvoj in napredek del. Ob februarjem obisku našega predsednika tov. Tita v Iraku je gradbišče Hemren Dam obiskala posebna delegacija, v kateri so bili tov. Vrhovec, Mikulić, Marinc in drugi.

Pred nami je torej važna naloga: v roku odposlati in predati turbinsko opremo, ki je po svojem obsegu in vrednosti med doslej največjimi naročili te vrste. V tem moramo uspeti, če hočemo imeti odprta vrata za bodoče posle na tem delu sveta.

I. Kobler

IZ VSEBINE:

Kako smo gospodarili	str. 4
Ustanovitev stanovanjske zadruga	str. 6
Planiranje	str. 3
Jubilanti	str. 7
Veterani o sebi	str. 8

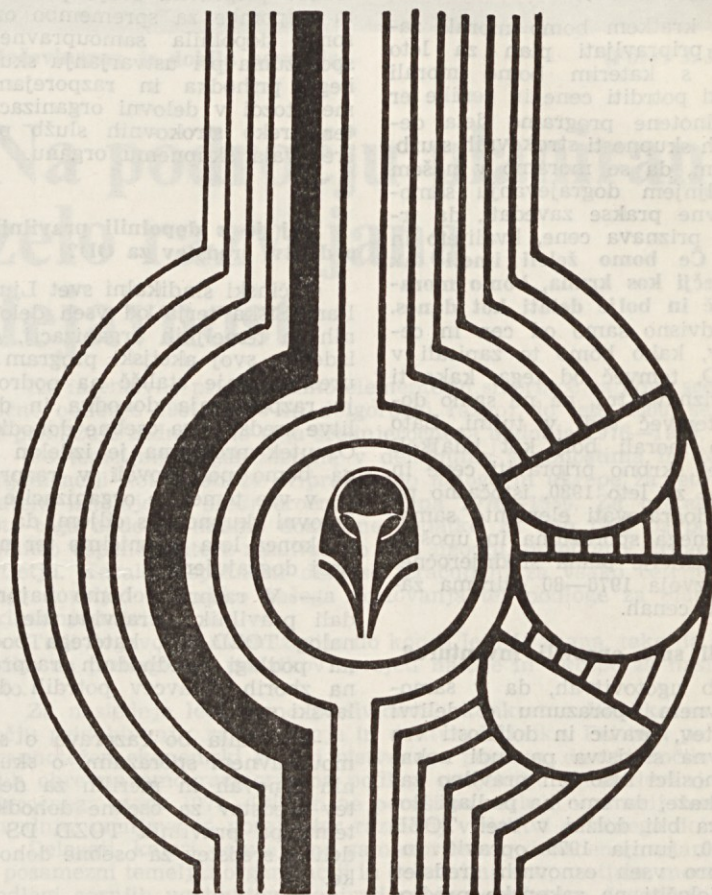
Naših 32 let

Obletnice naše delovne organizacije nas vsekakor obvezujejo, da se ozremo na prehojeno pot, da pregledamo dosežene rezultate, analiziramo pomanjkljivosti, ocenimo naš trenutni položaj in vlogo v svetovnem prostoru in naši najširši družbeni skupnosti ter opredelimo cilje in naloge za naprej. Ob tridesetletnici smo podrobno govorili in pisali o Litostroju in njegovih dosežkih, ki so bili ne samo temelj družbenoekonomskega razvoja mlade socialistične dežele, temveč tudi okno v svet socialistične samoupravne Jugoslavije. Takrat smo sprejeli tudi srednjeročni program Litostroja, ki je bil za marsikatero občana — opazovalca pretirano ambiciozen in prezahteven, za nas Litostrojčane pa povsem realen in nujen. Naš optimizem je slonel na že doseženih rezultatih pri razvoju proizvodnih sil, na sposobnih in izkušenih kadrih, ki tudi najdrznejše ideje spreminjajo v končne izdelke, slonel je na razvitih samoupravnih odnosih in na zavesti, da Litostrojčani moramo biti vedno v prvih vrstah boja za nove socialistične samoupravne in proizvodne odnose.

Dve leti po sprejemu razvojnega programa pa lahko potrdimo svoj upravičeni optimizem z že doseženimi rezultati. Zgradili smo sodobno ambulanto, razširili in posodobili proizvodne prostore temeljnih organizacij Servisa in Nabave, zgradili centralno plinovodno omrežje za sodobnejše napajanje celotne proizvodnje s plinsko energijo, pred zaključkom je izgradnja proizvodnih prostorov TVN in pričetek preizkusne proizvodnje, nezadržno rastejo iz temeljev obrisi nove hale proizvodnje preoblikovalne opreme, končane so vse predpriprave za razširitev proizvodnih prostorov jeklolivarne in pričetek gradnje že v tem letu, zaključeni so elaborati za program težke strojegradnje, novega Inštituta za raziskave, razvoj in projektiranje, počitniškega doma v Fiesi, športne dvorane v okviru Izobraževalnega centra, veliko smo že storili pri posodabljanju delovnih in sanitarnih prostorov ter prostorov družbene prehrane v večini temeljnih organizacij, sprejeli smo dogovor o nakupu sodobnega računalnika, ki bo prispeval k hitrejši in natančnejši sodobni elektronski obdelavi podatkov celotne proizvodnje vseh temeljnih organizacij itd. V tem letu s sprejemom samoupravnih sporazumov in pravilnikov o delitvi sredstev za osebne dohodke uspešno zaključujemo naš program uveljavljanja ustave, zakona o združenem delu in kongresnih resolucij Zveze komunistov, Zveze sindikatov in Zveze socialistične mladine. Toda doseženi rezultati in že opravljeno delo nas ne smejo uspavati. Naša hotenja so velika in ustvariti moramo pogoje, da jim uresničimo. Še naprej moramo razvijati proizvodne sile, uvajati nove tehnične, tehnološke, organizacijske in druge sodobne in znanstvene rešitve za povečanje proizvodnje in kvalitete ter zmanjšanje stroškov proizvodnje. Ustvarjati moramo takšen prihodek, ki bo zagotavljal pospešen razvoj delovne organizacije in omogočal naš čim višji osebni in družbeni standard. Obletnice in jubileji sami po sebi ne bi pomenile nič posebnega, če ne bi predstavljali pomembne in odločilne prelomnice v razvoju. Litostrojčani smo v dvaintridesetletnem obstoju imeli več pomembnih prelomnic, ki so vsakokrat pomenile novo samopotrditve, nov prodor v svet, nov razvojni zalet in nova priznanja. Pred težavami nismo nikoli klonili. In tako bo tudi v prihodnje!

V. Živković

32

LITOSTROJ

KAKO URESNIČUJEMO SPREJETE SAMOUPRAVNE AKTE?

Če želimo več deliti, moramo tudi več ustvariti

V preteklem obdobju smo v naši delovni organizaciji izoblikovali in sprejeli številne samoupravne akte. S tem smo v največji možni meri želeli uresničiti določila zakona o združenem delu. Uresničevanje sprejetih samoupravnih aktov v praksi pa je dolgotrajen in zahteven postopek in nemalokrat se zgodi, da moramo samoupravne in druge akte stalno dopolnjevati in spreminjati.

Zanima nas, kako uresničujemo samoupravni sporazum pri ustvarjanju in pridobivanju skupnega prihodka med TOZD v delovni organizaciji Titovi zavodi Litostroj in kakšen je akcijski načrt sindikata o razporejanju, dohodka in delitvi sredstev za osebnih dohodke po vloženem delu in njih rezultatih.

Predlogi za spremembo sporazuma

Samoupravni sporazum o ustvarjanju in pridobivanju skupnega prihodka med TOZD v Litostroju smo sprejeli na zborih delavcev v TOZD 28. decembra 1977 in jih dopolnili na istih 27. oktobra 1978. Vsakodnevna praksa pa nas vodi do novih spoznanj za dograjevanje istega v tozdi in med tozdi. Tako smo na finančnem odboru delovne organizacije in tehnični koordinaciji zadolžili vse temeljne organizacije in delovni skupnosti, ki imajo pripombe k vsebini omenjenega akta, da te pismeno posredujejo do septembra tega leta, jih proučijo in podajo predloge za dograjevanje aktov. Ob snovanju akta smo namreč zapisali vrsto reči, ki pa jih ne izvajamo. Zanimivo je, da strokovne službe na ravni delovne organizacije in nekatere, ki so za izvajanje tega dela še bolj poklicani kot mi v proizvodnih tozdi, ne vidijo marsikaterih napak, ne opozarjajo tozde na nepravilnosti in ne dajejo svojih ocen ali predlogov. Zato moramo ob vseh napakah, ki nas čakajo, opraviti tudi to delo, in prav gotovo bomo našli vrsto predlogov za spremembo sporazuma.

Dograjevati cenike in svobodno menjavo dela (ali več in kvalitetnejše delati)

V kratkem bomo morali začeti pripravljati plan za leto 1980, s katerim bomo morali hkrati potrditi cene in cenike ter ovrednotene programe dela delovnih skupnosti strokovnih služb. Menim, da se moramo v našem nadaljnjem dograjevanju samoupravnih praks zavedati, da tržišče priznava cene, kvaliteto in rok. Če bomo želeli imeti tak ali večji kos kruha, bomo morali več in bolj delati kot danes. Ni odvisno samo od cen in cenikov, kako bomo to zapisali v TOZD, temveč od tega, kako ti to priznava trg, pa ne samo doma temveč tudi v tujini. Zato bomo morali bolj kot kdajkoli poprej skrbno pripraviti cene in cenike za leto 1980, istočasno pa tudi dograjevati elemente samoupravnega sporazuma in upoštevati temelje plana srednjeročnega razvoja 1976–80 oziroma zakon o cenah.

Ali smo opravili inventuro?

Ob ugotovitvah, da v samoupravnem sporazumu o delitvi sredstev, pravic in dolžnosti vsa osnovna sredstva pa tudi nekateri nosilci niso bili pravilno zajeti, kaže, da smo na podlagi dogovora bili dolžni v vseh TOZD do 30. junija 1979 opraviti inventuro vseh osnovnih sredstev ter določiti na zakonske predloge amortizacijske stopnje, da v letu 1980 ne bi imeli kakršnihkoli nejasnosti.

Proizvodne stroške moramo znižati

Ni moj namen, da poglobljam že znana in strokovno celovito

obdelana stališča glede uporabe posameznih vrst stroškovnih tehnik in stroškovnih metod pri nadzoru zaradi ukrepanja stroškov pri pridobivanju poslovnih učinkov nasploh. Vendar smo vsi skupaj verjetno premalo naredili predvsem na področju vzpostavitve pogojev za oblikovanje standardne uporabe materiala in pogojev za uvedbo normativov ovrednotene porabe glede skupnega proizvoda in prihodka. V večji meri kot do sedaj moramo posvetiti posebno pozornost obratovanju materialnih stroškov, stroškom nabave in prodaje, usklajenem poslovanju s tehnično dokumentacijo, ki bo dopolnjena in atestirana do konca letošnjega leta, izdelavi šifrant standardnih materialov in standardizaciji v delovni organizaciji. Prav področje stroškov je tisto, na katerem moramo graditi celoten naš razvoj in odnose med tozdi zaradi našega skupnega proizvoda.

Oceniti prakso

Menim, da samoupravno vedenje, ki je zapisano, terja dopolnila in spremembe z namenom še večjega medsebojnega povezovanja pa tudi kaznovanja udeležencev, ki dogovorjenih obveznosti ne uresničujejo.

V tem procesu moramo biti strpni ga dograjevati in postopoma izpolnjevati.

Pogostokrat se v praksi pojavijo težave glede likvidnosti posamezne proizvodne temeljne organizacije, ki mora najeti kredit za svoja obratna sredstva, ko so druge v ugodnejšem položaju. Vse to je potrebno vključiti v te tokove notranjih gibanj.

Pričakujemo, da bodo vodstva tozdogov pripravila svoje predloge in pripombe za spremembo oziroma dopolnila samoupravnega sporazuma pri ustvarjanju skupnega prihodka in razporejanju med tozdi v delovni organizaciji ter preko strokovnih služb posredovala skupnemu organu.

Kaj je z dopolnili pravilnika o delitvi sredstev za OD?

Občinski sindikalni svet Ljubljana-Siška terja od vseh delovnih in temeljnih organizacij, da izdelajo svoj akcijski program za uresničevanje stališč na področju razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebnih dohodke. Osnutek programa je izdelan in ga bomo posredovali v razpravo v vse temeljne organizacije in delovni skupnosti s ciljem, da ga do konca leta uresničimo ter naprej dograjujemo.

V razpravo bomo najprej dali pravilnik o razvidu del in nalog TOZD DS, katerega bodo na podlagi predhodnih razprav na zborih delavcev potrdili delavski sveti.

Sledila bo razprava o samoupravnem sporazumu o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebnih dohodke, temu pa pravilnik TOZD DS o delitvi sredstev za osebnih dohodke.

Spremembe in dopolnila mora doživeti sedaj veljavni samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev čistega dohodka in sredstev za osebnih dohodke, ki se spremeni v dva akta, in sicer v samoupravnem sporazumu o skupnih osnovah in merilih za delitev čistega

dohodka in pravilnik o delitvi čistega dohodka v TOZD DS.

O pravilniku s področja skupne porabe in dopolnilih smo razpravljali na zadnjih zborih delavcev in delavskih svetih TOZD DS. Seveda to še ni vse, ker je popolnoma nemogoče v tem času izdelati katalog del in norm-ske pravilnike v temeljnih organizacijah. Zato nas bo pravilnik o delitvi sredstev za osebnih dohodke rokovno vezal, do kdaj moramo to izdelati in sprejeti v temeljnih organizacijah, prav gotovo pa bo terjal tudi dopolnila. Bistvo nadaljnjega dograjevanja dohodkovnih odnosov in delitev sredstev za osebnih dohodke bo prav gotovo ustvarjeni dohodek v temeljni organizaciji in delavčev prispevek iz naslova živega in minulega dela. V delovnih skupnostih pa bodo morali še enkrat proučiti samoupravni sporazum o svobodni menjavi dela med TOZD in DS, kajti očitno je da nekateri vodstveni delavci očitno ne morejo dojeti vsebine zakona o združenem delu. Če se to ne bo spremenilo, bo morda vse jasno ob sprejemanju gospodarskega načrta za leto 1980.

—Sil—

Mladinci iz Wiesbadna na obisku v Litostroju

(Foto: J. Jereb)

Obisk mladincev Wiesbadna

Na poziv mestne konference Ljubljana je prišla 8. avgusta k nam na obisk mladinska delegacija iz Wiesbadna. Delegacija je obiskala več delovnih organizacij v Ljubljani in med njimi tudi Litostroj. Pri nas so se zadržali približno tri ure, v tem času pa so si ogledali proizvodne obrate in ambulanto, zatem pa so se pogovarjali s predstavniki litostrojske mladine. Pogovor je bil namenjen medsebojni izmenjavi izkušenj o delu obeh mladinskih organizacij. Gostom iz Wiesbadna smo predstavili vlogo in delo naše mladinske organizacije, zanimal jih je naš proizvodni program, položaj Litostroja v jugoslovanski strojegradinji ter naši uspehi na zunanjih tržiščih. Pogovoru so z zanimanjem prisluhnili, mi sami pa smo dobili še eno predstavbo o delu mladih ljudi v drugih deželah in o njihovi vlogi v družbi. Ponovno smo spoznali, da takšne vloge, kot jo ima mladinska organizacija pri nas, nima mladina v nobenem družbenem sistemu, zato smo ponosni in pripravljeni še naprej izpolnjevati vse naloge, ki nam jih družba postavlja.

Naša organizacija je tudi z zadovoljstvom sprejela povabilo mladincev iz Wiesbadna, da jih obiščemo in s tem nadaljujemo naše sodelovanje. V pogovoru z nemško delegacijo so prisostvovali predsednik KS Radule JASNIČ, sekretar KS Lajoš SIČ ter predsednik komisije za IPD in mednarodne odnose Franc JAMŠEK.

R. JASNIČ

SPREMEMBE V VODSTVU ZSMS TZ LITOSTROJ

Novi predsednik mladine

Ni še tako dolgo, kar smo predstavili novoizvoljena predsednika koordinacijskega sveta ZSMS in sekretarja, vendar je v tem času spet prišlo do sprememb. Dosedanji predsednik Ivo Haptnan je zapustil našo delovno organizacijo, zato so člani KS ZSMS 26. junija izvolili za novega predsednika Radula Jasniča.

Novi predsednik KS ZSMS Radule Jasnič

Radule je v Litostroju zaposlen že 6 let in dela kot samostojni konstruktor v TOZD IRRP. V mladinski organizaciji je bil doslej predsednik komisije za družbenoekonomske odnose, na družbenopolitičnem in samoupravnem področju pa je član IO sindikata in član samoupravnih delavske kontrole.

V delo mladinske organizacije se je že prej aktivno vključeval, tesno je sodeloval tudi s prejšnjim predsednikom Ivom in sekretarjem Lajošem, zato mu prevzem te odgovorne funkcije ni povzročil posebnih težav. V pogovoru je dejal, da je program izdela in je dobro zastavljen, terjal bo le še nekaj dopolnil. Poglavitna naloga za sedaj in za v prihodnje je usposobiti mladino, da bo sposobna zastaviti si pomembne in odgovorne akcije in jih tudi do konca izpeljati. Trenutno naj bi to predstavljali tudi naloge za povečano produktivnost pri delu in za povezovanje tako

na delovnem kot družbenopolitičnem področju med temeljnimi organizacijami. Radule je prepričan, da se mladina pereh problemov močno zaveda in je tudi pripravljena aktivno sodelovati pri njihovem razreševanju.

Da bi mladina lahko kaj več prispevala pri prizadevanjih za stabilizacijo proizvodnje, so člani KS ZSMS podprli odločitev, da za sedaj odločimo vsako mladinsko akcijo izven tovarne in da prenesemo vse mladinske sestanke na popoldanski čas. (Edina izjema naj bi bili sestanki v osnovnih organizacijah, kjer so že sedaj zelo pogosto nesklepčni, vendar pa morajo biti tudi ti sestanki šele po 13. uri in tudi ne tako pogosto).

Ostale so seveda tudi že prej zastavljene naloge in cilji. V prvi vrsti bo potrebno poskrbeti za kadrovsko usposabljanje in izobraževanje mladine. Spremeniti bo potrebno dosedanja načina izobraževanja na že utečenih mladinskih seminarjih, ki naj bi se jih udeleževali samo tisti, ki so res pripravljeni sprejeti in izvrševati zadane naloge.

Program dela zajema tudi močnejše in poglobljeno sodelovanje naše mladinske organizacije z mladinci iz krajevne skupnosti in občinsko konferenco Ljubljana-Siška. Na koncu pa je Radule pripomnil še tole: »Mladina mora prispevati večji delež k delu družbenopolitičnih samoupravnih organov, to pa bo lahko dosegla le z aktivnim, prizadevnim in tvornim delom na vseh področjih. Veliko tega bomo lahko dosegli že z doslednim izpolnjevanjem in uresničevanjem sklepov, ki smo jih sprejeli na kongresih ZSMS in ZSMJ ter ZKS in ZKJ. Sam pa si želim predvsem to, da bi se mladina zavestno in samoiniciativno vključevala v delo mladinske organizacije, to pa je

že tudi obljuba, da bo uspešna in aktivna tudi drugod.

Novemu predsedniku želimo pri prevzemu te funkcije veliko uspeha, kajti volje za delom je pokazal veliko.

Upajmo, da bosta Radule in Lajoš dolgo sodelovala in da ne bo tako hitro spet treba predstavljati novega mladinskega vodstva.

M. H.

Glasilo delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilagami) v nakladi 5800 izvodov. — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško, dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Oprešnik, Vukoslav Živkovič, Leopold Šolc, dipl. inž., Hrabroslav Premelj, Janez Strazišar, dipl. inž., Milan Jurjavčič, inž. in uredniki: odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marjana Habicht, tehnični urednik Estera Lampič, lektorira prof. Vesna Tomc-Lamut.

Telefon uredništva 556-021 (n.c.) interna 202, 246 — Poštna plačana v gotovini — Tiska Tiskarna Ljubljana.

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

USPEŠNO OPRAVLJENA PRVA MONTAŽNA DELA V IRAKU

Hemren Dam veliko gradbišče

Preteklo je pet mesecev, odkar nas je DC-9 »odnesel« na vroči Bližnji vzhod. Pet mesecev je precej dolga doba. Nekateri srečneži so medtem že zapustili Hemren, ker je delo tako narekovalo. Ostalo nas je le sedem vztrajnih. S tem ne želim zmanjševati zasluga in posegati v vprašanje vztrajnosti tistih, ki so že odšli. To so kratkoma srečneži. K življenjskim in delovnim razmeram se bom še vrnil, prej pa bom skušal odgovoriti kolektivu na neizrečeno vprašanje — kaj smo do zdaj opravili in dosegli v Hemrenu.

Instalirali smo 325 m vodil in 326 m tesnilnih okvirjev in pragov za zapornice na sifonskih in irigacijskih odprtinah ter v depoziji zapornic. Po teži je to okrog 33 ton, po času pa precej »težje«. To pomeni tudi okrog 24 preplezanih kilometrov za Meha in Idriza, nekaj manj za ostale. Izdelali in vgradili smo dva deflektorja v levi irigaciji. To sta dva velika »ježa« (pri navarjenih 1500 ankerjih spominja od daleč na ježa) premera 7 metrov in dolžine okoli 10 metrov. »Ježa« si je dobro zapomnila predvsem ekipa iz PZO, ki je uspela »loviti« teoretično zastavljeni rok, ki smo jim ga mi, posredni proizvajalci, postavili.

Potem smo zmontirali portalno dvigalo ter z njim pred preusmeritvijo reke Diyale spustili zapornice, s čimer smo zaščitili strojnico pred poplavo. Preusmeritev ali diverzije reke, ki je morala biti izvedena pred 1. junijem, je bila cilj vseh. Vsak se je spraševal, ali mu bo uspelo pravočasno končati svoj del obveznosti, ki pogujejo diverzijo. Naše obveznosti so bile: spustiti zapornice in postaviti deflektorja v levi irigaciji. Da pa smo sploh lahko spustili zapornice, so morala biti instalirana vsa vodila in montiran portalni žerjav. In zakaj je bilo tako nujno izpeljati diverzijo pred 1. junijem? V času od diverzije do novembra mora namreč Hidrogradnja končati brano na delu rečnega korita, skupno z Metalno pa mora končati tudi preliv. To mora biti zaključeno do novembra zaradi zagotovitve možnosti akumuliranja vode v jezeru v času deževne dobe, ko bo pretočnost večja, kot jo zmoreta oba irigacijska izpusta.

Do dneva pred diverzijo, 28. maja, ko smo preizkusili tesnost zapornic, smo bili navajeni poslušati besede, »Litostroj zien«, (zien = dobro). Ko pa je voda začela neusmiljeno teči skozi obtočne ventile na zgornjih zapornicah, se je »zien« spremenil v »muzien« (slabo). Verjetno pri tem propuščanju nosimo del krivde tudi mi, vendar bolj zato, ker nismo dosledni in v pravem po-

menu besede odigrali vloge operativnega in funkcijskega kontrolorja.

Da bi rešili diverzijo, ki je bila napovedana za naslednji dan s prihodom ministra za irigacije ter odpravili skrb in bojazen generalnega direktorja objekta, smo tisto noč priredili pravi »show«. Na strojnici obdelane lesene čepce je Brane pod »slapovi« zabijal v odprtine na zapornicah. Po nekajurni borbi nam je uspelo preprečiti propuščanje. Z olajšanjem smo odšli za nekaj ur spat. Naslednji dan, v prazničnem vzdušju, so reko preusmerili skozi desno irigacijo.

Zadnja večja stvar, ki smo jo zmontirali, je mostno dvigalo 180 Mp, pri katerem je večji del opravil že za nami. Dvigalo smo dvignili in zmontirali brez posebnih težav, predvsem po zaslugi Danila in Čazima, ki sta svoje znanje in izkušnje do potankosti prilagodila danim razmeram.

Do sedaj smo zmontirali okrog 300 ton opreme Litostroja, kar znaša okoli 18% od celotne teže opreme, za to pa smo porabili 16.700 ur ali prav tako 18 odst. od planiranih ur za montažo. Po montaži mostnega dvigala se je postavilo vprašanje ali nadaljevati naše bivanje v Hemrenu in montirati sesalne cevi na improviziran, »piramidski« način ali pa prekiniti montažo in počakati izpolnitev potrebnih pogojev. Po dogovoru s Hidrogradnjo, glavnim izvajalcem in s soglasjem investitorja, smo se odločili za drugo različico. Vzrok za prekinitve je kasnitev gradbenih del (strehe strojnice). Tako je premaknjen rok začetka montaže tudi druge opreme, npr. prvo spiralo bomo začeli sestavljati in variti predvidoma v začetku oktobra.

V času prekinitve bomo izkoristili redne dopuste, se izognili najhujši vročini v Hemrenu in se »naužili« naše lepe domovine. Po drugi strani pa ta prekinitve ni v prid Litostroju po stroškovni plati, je pa vsekakor boljša od prve variante.

Vendar Litostroju zaradi tega ne moremo upočasniti izdelovanja opreme ter se zanešati na kas-

nejši rok. Stališče investitorja je jasno: dobava opreme po programu, ne glede na začetke montaže. Spominjam se svojega prvega posrednega srečanja s Hemrenom. V našem glasilu sem prebral leta 1976 opis Hemrena v sestavku tovariša Štoklja. Nekoč takole je pisalo »Hemren leži ob vznožju nižjega gorovja.« Takrat sem si predstavljal Hemren takole: obzorje omejujejo z grmičevjem, redkimi drevesi in s travo poraščeni hribovi, ob vznožju teh hribov teče v idiličnem okolju reka Diyala, ob reki pa je gradbišče. Saj je vendar v Iraku Mezopotanija, nekdanja žitnica sveta. Toda tukaj ni idilike. Nekaj zelene barve smo si sami ustvarili v naselju, drugače pa prevladujejo barve kot na črno-beli fotografiji.

Ko sem se prvi znašel v Hemrenu skupaj z Lojzeto, sva pisala domov razglednice: »Prejmite lepe pozdrave od Armstronga in Aldrina.« Vtis, da je na Lunini površini, dobi skoraj vsak, ki prvič pride v Hemren.

Reka Diyala, ki izvira v sosednjem Iranu, je zelo čudna in zahrbtna reka. Že samo ime pomeni »Hudičeva reka«. Poleti, v suhem obdobju, ima pretok okrog 90 m³/sek, na videz je krotka in čista, v resnici pa je polna zelo drobnih delcev peska. Zaradi svoje zahrbtnosti je tudi že vzela velik človeški davek. Pozimi pa Diyala dobesedno podivja. Pretok se giblje od 250 m³/sek do 4000 m³/sek. Takrat dobi barvo bele kave in lastnosti hudiča.

Imel sem celo to smolo, da sem lanskega decembra doživel v Hemrenu poplavo. Zvečer okrog 10. ure je voda predrila zaščitne nasipe in vdrla v naselje. Že prej se je začela evakuacija naselja, tako da je bilo to izpraznjeno pred največjo poplavo. Vendar so v naselju ostali trije nič hudega sluteči delavci Hidrogradnje, ki so tako trdno zaspali, da niso slišali klice. Kasneje sem poslušal enega od njih. Stanovali so na srečo na najvišjem delu naselja, do katerega sicer voda ni prišla. Eden od njih se je ponoči zbudil ter slišal čudno šumenje. Ker ni bilo toka, je zbudil tovariša in so nato vsi trije ugotovili, da je poplava in da je naselje popolnoma prazno, oni pa obkoljeni z vodo.

Večina prebivalcev naselja je noč preživela na prostem. Diyala je dosegla v tej noči nad 4000 m³/sek, kar je stoletna voda. Posledice poplave so bile hude. Voda je odnesla most preko reke, ki je povezoval naselje in gradbišče, pa tudi na objektih je nastala ogromna škoda.

Posledice se čutijo še sedaj, saj je to po mojem mnenju glavni vzrok, da gradbena dela kasnijo.

Kje in kako stanujemo, kako se hranimo?

Naši stanovanjski in prehrabeni pogoji so primer, kakšne te življenjske važne stvari ne bi smele biti.

Tudi na tem mestu moram opozoriti na neustrezen način zagotavljanja življenjskih pogojev na gradbiščih. Mislim, da so barake s 30 ležišči v 15 sobah, z dvema 80-litrskima bojlerjema in enim straniščem ter brez hladilnikov v sobah neustrezen stanovanjski objekt.

Moram pa tudi poudariti, da so odgovorni tovariši v Litostroju imeli veliko razumevanja, saj smo na pobudo Litostroja dodatno zgradili v naselju Hemren klub, 2 stanovanjska objekta z garsonjerami ter nabavili 70 knjig. S tem so se življenjski pogoji bistveno izboljšali.

Največji sovražnik ljudi v Hemrenu je vročina in pešeni viharji. Poletne temperature dosegajo tudi do 55 °C v senci. Enako težko je prenašati pešeni vihar, ki traja več dni. Neverjetno se sliši, toda prah pride tudi v zaprt kovček, ki je shranjen v zaprti omari v zaprti sobi!

M. Čepuran

Del ekipe Litostroja v Hemrenu

(Foto: M. Čepuran)

Pločevinarna na trdih tleh

Tračnica pri tračnici, to so nova tla v pločevinarni, bi lahko zapisali na kratko. Vendar je postavljanje tračnic in ploščadi zahtevalo precejšnjo zavzetost samih delavcev pločevinarne, kot vseh tistih, ki so delo opravljali v sklopu gradbenega podjetja Bežigrad in Slovenija ceste Ljubljana.

Da je bilo nujno obnoviti dotrajana in mehka tla v pločevinarni, ni potrebno posebej poudarjati. To zahteva že sam proizvodni proces in varnost delavcev, saj zvarjenici težji kot sto ton v enem kosu niso nobena redkost. Zato so se delavci v pločevinarni odločili za smelo investicijo — sto starih milijonov so namenili obnovitvi delovnih površin.

Tov. Vugrinec je izdelal načrt, ki zajema tračnice kot nosilno in delovno površino, povezane z armiranim betonom in vrhno plastjo asfalta. Dela so potekala po načrtu in so bila končana v predvidenem roku, proizvodnja pri tem sploh ni bila okrnjena. Upamo, da je denar res koristno naložen in da bo ploščad dobro služila svojemu namenu.

J. Virag

Pločevinarna je dobila nova tla

(Foto: J. Jereb)

Na področju planiranja zelo razvejana dejavnost

Ko intenzivno pripravljamo elemente in smernice za novo srednjeročno obdobje 1981—1985 in dolgoročni razvoj do leta 2000, se nam že približuje zadnje leto tega srednjeročnega obdobja 1976—1980.

Po temeljnih organizacijah, v delovnih skupnostih in delovni organizaciji kot celoti že pripravljamo naloge in ukrepe za leto 1980, katere izhajajo iz srednjeročnega plana 1976—1980. Za pretekla tri leta tega obdobja imamo dokončne podatke, za leto 1979 pa polletno bilanco uspeha, katere rezultati so zelo ugodni, posebno v drugem četrtletju. Kazalci uspešnosti dela so izračunani za vsako četrtletje in dajo dovolj točno sliko našega poslovanja ter podlage za planiranje prihodnjega leta.

Tudi dogovorjena realizacija do konca leta je znana, tako da ne bo težko na podlagi teh podatkov sprejeti naloge in ukrepe za naslednje leto.

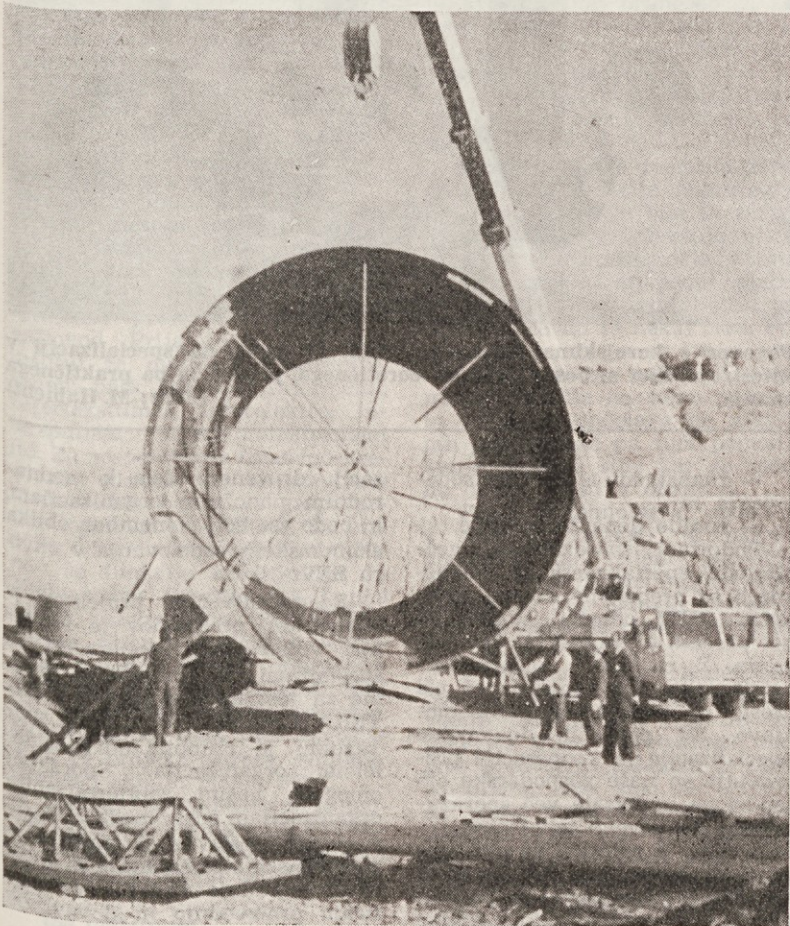
Za naslednje leto bomo predvidevali konkretne številke na področju pridobivanja, razporejanja in delitve dohodka. Pri tem pa je za uravnotežen ekonomski razvoj bistvenega pomena, da v tekočih gibanjih obravnavamo razmerja na podlagi projekcije predvidevanj srednjeročnega plana 1976—1980 in ne porušimo realnih razmerij med proizvodnjo, menjavo in porabo ter razmerij v delitvi celotnega dohodka.

Delegati, kateri delujejo na samoupravnem družbenem planiranju v posamezni temeljni organizaciji in delovnih skupnostih, morajo na podlagi gornjih ugotovitev planirati svoje potrebe, se dogovoriti s tistimi, s katerimi združujejo delo in sredstva, in te potrebe vrednotno pokriti z realizacijo skupnih in lastnih proizvodov.

Predvidena stopnja rasti ne sme sloneti samo na povečanju števila ljudi, podražitve in inflacije, temveč na dejanski povečani produktivnosti dela.

Če bodo že prvi zametki plana za leto 1980 zastavljeni po navedeni poti, bodo naloge in ukrepi realni in ne more biti posebnih težav pri doseganju skupno postavljenih ciljev.

B. Tertnik

Montaža deflektorja v levem irigacijskem izpustu (Foto: M. Čepuran)

KAKO SMO GOSPODARILI V I. POLLETJU 1979

KAZALCI USPEŠNOSTI — UGODNI REZULTATI

Delovna organizacija Litostroj kot celota je dosegla v I. polletju zelo ugodne rezultate posebno v pogledu akumulacije, saj je formiranega poslovnega sklada za razširitev materialne osnove dela približno 50 milijonov din. Čeprav so bili rezultati v prvih treh mesecih dokaj zaskrbljujoči, so rezultati drugega četrtletja bistveno popravili finančno situacijo. Verjetno je vzrok v angažiranju vseh, tako strokovnih, samoupravnih kot družbenih organizacij, da bi dosegli čim boljše rezultate. Če se bo ta angažiranost nadaljevala tudi v tretjem in četrtem četrtletju — kar bomo lahko preverjali skozi kazalce — bo tudi rezultat drugega polletja kot dokončni obračun uspeha za leto 1979 zelo ugoden.

Delovna organizacija Litostroj dosega svoj dohodek v pretežni meri s skupnimi proizvodi, zato si bomo ogledali rezultate delovne organizacije, dosežene v I. polletju v primerjavi z realizacijo v letu 1978, srednjeročnim načrtom in planom za leto 1979. Interne informacije za mesec avgust pa so prikazale iste kazalce gospodarjenja po temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

17 odst. v primerjavi s planom za leto 1979.

Osební dohodki in sredstva za skupno porabo na delavca so znašali v prvem polletju 59.618 din, kar je za 4 odst. manj kot leta 1978, 6 odst. manj, kot predvideva srednjeročni plan, in 10 odst. manj, kot smo načrtali v gospodarskem načrtu za leto 1979. Čeprav je to v skladu s predvidenimi resolucijami, da mora potrošnja zaostati

jati za dohodkom, bo treba v drugi polovici leta doseči večji dohodek in s tem tudi več sredstev za skupno porabo.

Čisti osebni dohodek na delavca je bil v prvem polletju povprečno 7.048 din, kar je za 15 odstotkov več kot leta 1978, 3 odst. več kot srednjeročni plan in za 2 odstotka manj kot predvideva gospodarski načrt za leto 1979.

Na koncu prvega polletja smo imeli 31 delavcev manj zaposlenih kot konec leta 1978, kar kaže da se je dvignila proizvodnost dela.

Navedene kazalce smo dolžni izračunati po zakonu o združenem delu. Ti kazalci pa ne dosežejo svojega namena, če so sami sebi namen. Kazalce moramo obravnavati, postati morajo sredstvo, da na podlagi njih izboljšujemo poslovni in proizvodni proces, s čimer želimo doseči čimboljši finančni uspeh.

Ti kazalci nam kažejo samo polovico poslovnega leta, zato se ne smemo zadovoljiti z doseženimi rezultati, temveč moramo stalno stremeti k izpopolnjevanju tistega, kar smo že dosegli.

Poleg doseženih ugodnih rezultatov pa je še vrsta problemov, kateri nam preprečujejo doseganje še boljših rezultatov tako v poslovnem kot v proizvodnem procesu. Prav zato moramo nujno rešiti nekaj najbolj perečih problemov, in sicer:

— urediti tehnično dokumentacijo,

— režijske stroške uskladiti z doseženo proizvodnjo,

— doseči stimulativno udeležbo v skupnem proizvodu,

— vrednostni podatki morajo igrati večjo vlogo,

— proizvod kot končni cilj mora biti skozi ves proces bolj prisoten.

Stalna analiza doseženih rezultatov poslovanja na vseh nivojih daje šele pravo vrednost tem kazalcem, ker nam omogoča reševanje nastalih situacij v pravem času.

B. Tertnik

	real. 1978	sr. plan 1976-1980	plan 1979	real. I. poll. 1979	4:1	4:2	4:3
	1	2	3	4	5	6	7
1. Dohodek na del.	199.355	204.970	250.140	113.269	57	55	45
2. Doh. v primerjavi s povpr. uporab. poslov. sredstvi	74	75,4	39,6	19,7	27	26	50
3. CD na delavca	143.058	154.640	181.301	79.924	56	52	44
4. Akum. v prim. z dohodkom	11	14,6	16,9	22,9	208	157	136
5. Akum. v prim. s čistim dohodkom	15	13,2	22,0	30,4	203	230	138
6. Akum. v prim. s povpr. uporab. poslov. sredstvi	8	11,0	6,7	4,5	56	41	67
7. OD in sredstva za skupno porabo na delavca	129.976	134.190	149.982	59.618	46	44	40
8. Čisti OD na del. (mesečno)	6.125	6.855	7.168	7.048	115	103	98
9. Štev. delavcev	3.551	3.941	3.738	3.520	99	89	94

Realizirani podatki so doseženi v polovici leta, zato prikazujejo indeksi nad 50 preseg, pod 50 pa nedoseg predvidenega.

Doseženi dohodek na delavca 113.269 din je za 7 odst. večji kot leta 1978, 5 odst. večji kot predvideva srednjeročni načrt, in za 5 odst. manjši, kot je načrtan v planu 1979. Manjkajoči dohodek je v nedovršeni proizvodnji, ki se je v tem obdobju močno povečala.

Dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi (osnovnimi in obratnimi) je dosežen glede na plan 50-odstotno, kar je zelo ugodno v pogledu rentabilnosti poslovanja.

Čisti dohodek na delavca je 79.924 din, kar predstavlja 6 odst. več kot leta 1978, 2 odst. več kot srednjeročni plan in 6 odst. manj kot plan 1979. Vzrok je isti kot pri dohodku na delavca.

Izredno pa je porastel tisti del akumulacije, kateri ostane nam za razširitev materialne osnove dela. Prav na tem področju smo v preteklih letih dosegali razmeroma slabe rezultate.

Akumulacija v primerjavi z dohodkom se je povečala v primerjavi z letom 1978 za 158 odst., v primerjavi s srednjeročnim planom za 107 odst. in planom za leto 1979 za 86 odst.

Akumulacija v primerjavi s čistim dohodkom je nekoliko boljša v primerjavi s srednjeročnim planom (za 180 odst.) in s planom za leto 1979 (za 88 odst. več, kot je bilo predvideno).

Akumulacija v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi je bila presežena za 6 odst. v primerjavi z letom 1978, manjša za 9 odst. v primerjavi s srednjeročnim planom, večja za

30 LET SVETA ZA VZAJEMNO EKONOMSKO POMOČ

SEV

(Nadaljevanje)

Tesnejši stiki med SEV in Jugoslavijo so bili vzpostavljeni leta 1960, v septembru 1964 pa sta SEV in naša država podpisali sporazum. Na osnovi tega sporazuma in upoštevajoč 10. člena statuta SEV imamo dovolj možnosti za poudarjanje vseh naših interesov in akcij, ki prispevajo k pospeševanju in širjenju ekonomskih stikov s SEV.

Cilj gospodarske povezave je dolgoročno reševanje razvoja posameznih področij narodnega gospodarstva, pospeševanje gospodarskega in tehničnega napredka v državah članicah, ali z dviganjem nivoja industrializacije v državah z manj razvito industrijo in skrb za stalen dvig standarda držav, včlanjenih v SEV. V skladu s statutom SEV ima ta organizacija naslednje funkcije in pravice:

— organizira vsestransko gospodarsko in znanstveno tehnično sodelovanje,

— podpira socialistično mednarodno delitev dela z usklajevanjem planov razvoja narodnega gospodarstva,

— skrbi za proučevanje gospodarskih in znanstveno tehničnih problemov.

Znano je, kakšne ovire se pojavljajo na področju kooperacije in medsebojne delitve dela med

psameznimi našimi delovnimi organizacijami, zato si lahko predstavljamo, koliko truda in časa je potrebno za njihovo preseganje, če upoštevamo, da gre za sodelovanje v mednarodnem merilu. Vendar pa je treba ne glede na težave in odpore sprejeti kot pristop proučevanja sodelovanja v SEV dejstvo, da je bil s celotnim programom iz leta 1971 uspešen tok gospodarskega povezovanja in oblik dela znotraj skupnosti na dolgoročni večstranski podlagi.

V programu je poudarjeno, da se socialistično gospodarstvo ne zapira pred ostalim svetom. Vsaka država, ki sprejme načelo programa, ne glede na družbenoekonomsko ureditev, lahko enakovredno sodeluje pri realizaciji programov, saj listina poudarja načelo, da nacionalni interesi članic ne bodo podrejeni ciljem organizacije kot celote.

Cilj celotnega programa, ki je napoved dvajsetletnega prihodnjega razvoja organizacije, je povezovalno socialističnih gospodarstev na načelih:

— usklajevanja gospodarskih planov držav članic SEV,

— specializacije in kooperacije v proizvodnji,

— medsebojne menjave,

Ekonomsko-tehnični svetnik ambasade LR Koreje Han Zong Un v pogovoru z generalnim direktorjem Markom Kržišnikom in direktorjem TOZD IRRP Zoranom Prodanom (Foto: M. Habicht)

Tuji strokovnjaki pri nas

V začetku avgusta sta prišla v Litostroj dva strokovnjaka — diplomirana inženirja strojništva iz LR Koreje. V Litostroju bosta ostala eno leto in pol, v tem času pa si bosta nabrala znanje in izkušnje, ki jih v Koreji zaradi še nerazvite tovrstne industrije ne moreta dobiti.

Znano je, da je LR Koreja industrijsko še zelo zaostala dežela. To je tudi vzrok, da zdaj z vso naglico in vsemi silami gradijo nove tovarne in šolajo svoje kadre, ki bodo sposobni delati v teh tovarnah — brez tuje (pogosto dvorezne) pomoči.

Jugoslavija ima z LR Korejo že dolgo prijateljske odnose, tej prijateljski neuvrščeni državi pa pomagamo tudi s tem, da pri nas dodatno izobražujemo njihove strokovnjake. Institucija, ki skrbi za izmenjavo strokovnjakov pri nas, je Zavod za mednarodno znanstveno, tehnično in prosvetno kulturno sodelovanje, ki je tudi prosil našo delovno organizacijo, da omogočimo dodatno izobraževanje korejskih strokovnjakov.

V zvezi s tem nas je 10. avgusta obiskal tudi ekonomsko tehnični svetnik ambasade Demokratične ljudske republike Koreje v Jugoslaviji Han Zang Un, ki se je s predstavniki Litostroja pogovarjal o podrobnejšem programu dela obeh korejskih inženirjev. Poudaril je svojo željo, da bi si pri nas nabrala kar največ praktičnih izkušenj na po-

dročju projektiranja in tehnologije — predvsem turbinske opreme, saj v tem času v Koreji že gradijo veliko tovarno za turbinsko opremo. Zanimajo jih vse vrste turbin, najbolj pa cevne turbine. V začetku bo obema inženirjema zadajal največ pregleda jezika, vendar se ga nameravata že v treh mesecih naučiti toliko, da bosta že lahko začela z intenzivnim delom.

Njun program izobraževanja bo zajemal seznanjanje z delovno organizacijo, delo v konstrukciji HE, tehnologijo obdelave, montaže in površinske zaščite, varstvo pri delu in delavniško prakso. Program pa bodo lahko seveda v skladu z možnostmi, predvsem pa s potrebami tudi spremenili ali dopolnili.

Pred odhodom se je predstavnik korejske ambasade sestel še z generalnim direktorjem tovarškim Markom KRŽIŠNIKOM, s katerim se je dogovoril za obisk še ene skupine korejskih strokovnjakov, ki naj bi bili v Litostroju le 6 mesecev, obenem pa se mu je tudi zahvalil za pomoč in sodelovanje.

M. H.

Pogovor s korejskima strokovnjakoma, ki bosta na specializaciji v Litostroju, kjer si bosta nabrala teoretičnega, predvsem pa praktičnega znanja (Foto: M. Habicht)

— znanstveno tehničnega sodelovanja in

— enotne denarne politike.

Podpisani sporazumi o večstranski specializaciji in kooperaciji so prepričljiv dokaz, da so države SEV odločno stopile na pot procesa ekonomskega povezovanja. Z razvojem dolgoročnega večstranskega sodelovanja se oži prostor za klasično blagovno menjavo. Na področju dolgoročne specializacije in kooperacije proizvodnje so naše gospodarske organizacije podpisale več sporazumov o znanstveno tehničnem sodelovanju. V pripravi za podpisovanje do konca tega leta pa je še več novih sporazumov o specializaciji in kooperaciji. Nova oblika sodelovanja med Jugoslavijo in SEV je pristopanje naših organi-

zacij združenega dela k mednarodnim panožnim organizacijam, ki bodo vse bolj pomembna oblika ekonomskega sodelovanja v okviru SEV.

Eden največjih projektov v okviru teh programov je vsekakor večstranska kooperacija in specializacija v proizvodnji opreme za jedrske elektrarne — INTERATOMENERGO. K temu sporazumu je pristopila tudi naša delovna organizacija. Sporazum omogoča našim zainteresiranim organizacijam združenega dela, da v okviru poslovne skupnosti jugoslovanske strojegradnje in elektrostrojegradnje JUMEL specializirajo proizvodnjo in dobavljajo

(Nadaljevanje na 5. strani)

Novi stroji in boljša tehnologija

V nekaterih prejšnjih številках našega časopisa smo pod naslovom »Novi stroji — boljša tehnologija« v nekaj nadaljevanjih prikazali razvoj tehnologije v naši tovarni kot posledico vključevanja novih strojev v obdelovalni proces. Inž. LEVSTEK je v svojih prispevkih omenjal predvsem stroje in opremo, ki je že v tovarni ali celo še v obratovanju. Menim, da v naši tovarni ni nikogar, ki bi ne bil vsaj delno seznanjen s programom nadaljnjega razvoja v naši tovarni in ki ne bi vsaj delno občutil živahnost dejavnosti na nekaterih področjih, zlasti tistih, katerim v preteklosti nismo posvečali potrebne pozornosti. Ne bo odveč, če se tudi jaz dotaknem enega izmed zapostavljenih področij, ki pa je zelo pomembno za nadaljnji razvoj in rast tovarne, to je področja tehnologije, kjer je poseg zelo nujen, pravzaprav najbolj nujen.

V naši tovarni se odvija dva načina proizvodnje, ki se močno prepletata na več področjih — izrazito individualna proizvodnja na eni strani, na drugi pa maloserijska. Prav zaradi takšne proizvodnje je strojni park v naši tovarni tako raznolik. Maloserijska proizvodnja zahteva že v osnovi popolnoma drug koncept organizacije obdelave, pa tudi drugačno spremno dokumentacijo.

Že v individualni proizvodnji je za uspešno uveljavitev na tr-

žišču poleg kvalitete zelo pomembna tudi cena. Mnogo večji pomen pa ima cena v serijski proizvodnji, zlasti še, ker je področje serijske proizvodnje znatno bolj izpostavljeno vplivu konkurence. K ceni izdelka pa poleg materiala prispeva v znatni meri tudi obdelava. Cena obdelave je zopet odvisna od stanja tehnologije — od postopkov obdelave. Kot ni vseeno, po kakšnem postopku je nek kos obdelan, tudi ni vseeno, na kakšnem stroju, pa naj gledamo to s stališča kvalitete obdelave, ali pa stroškov, ki z obdelavo nastanejo.

Zelo pomembno je, da je na obdelovancu predpisana samo tista obdelava in v taki kvaliteti, ki je za funkcionalnost in za izgled izdelka nujno potrebna. Vsaka odvečna obdelava, vsaka prevelika zahteva po natančnosti — vsaka odvečna delovna operacija je samo strošek brez potrebe, samo dodatek k višji ceni izdelka.

S ciljem proizvesti več, hitreje, ceneje, so zlasti v industrijsko bolj razvitem zahodu vlagali zelo velika sredstva v razvoj novih tehnoloških postopkov in njihovih strojev, ki delujejo na načelih, primernih tudi za maloserijsko proizvodnjo, to je za tisto področje maloserijske obdelave, ki je za nekatere naše izdelke zelo zanimivo in za katere je še vedno, zlasti na našem tržišču, veliko povpraševanje.

Prav zato, da bi izdelali več, boljše, hitreje in ceneje, smo se tudi v naši tovarni vključili v skupino tistih delovnih organizacij, ki so to že storile. Proizvodnja transportnih vozil je področje, ki je najbolj primerno za začetek uvajanja novih posegov za uporabo novih tehnoloških postopkov obdelave, zato smo na tem področju tudi že prišli najdlje, čeprav smo še vedno na začetku.

Razumljivo, da moramo zaradi dolge stagnacije tehnologije na nivoju, kjer je bila in zaradi prepočasnega vključevanja novih izdelkov s tega področja v proizvodni proces, že sedaj plačevati davek brez potrebe in ga bomo plačevali še nekaj časa. Pomembno je, da so se stvari premaknile z mrtve točke. K temu nas je prisilila ne samo počasna in zahtevna obdelava na klasičnih strojih, pač pa tudi pomanjkanje delovne sile, kar se močno občuti zlasti v obdelavi.

Poseg v tehnologijo obdelave z novimi postopki je najbolj učinkovit na tistem področju, kjer je novi prijem najprej uporabljen in tudi najbolj potreben, kjer so rezultati posega hitro vidni, to je v obdelavi.

V procesu izdelave obdelovancev, ki so bili namenjeni proizvodnji transportnih vozil in naprav, je bila v preteklosti ozko grlo predvsem obdelava z odrezovanjem, zato smo se odločili, da bomo najprej izboljšali tehnologijo prav tu in prepričan sem, da smo na pravi poti.

Razvoj odrezovalnih strojev, ki so namenjeni predvsem maloserijski proizvodnji, je dosegel največji razmah, zato se bom v

nekaj nadaljnjih poglavjih dotaknil prav tega področja, to je numerično krmiljenih strojev in dejavnosti, ki so povezane z njimi.

Numerično krmiljeni stroji so dosegli zelo visoko stopnjo razvoja glede kvalitete obdelave, produktivnosti, natančnosti kot tudi zanesljivosti obratovanja. Z optimizmom lahko računamo, da bodo numerično krmiljeni stroji z nadaljnjim intenzivnim in vsestranskim razvojem prodrli na vsa področja proizvodnje. Pri nas imamo v sedanjih fazah uvajanja in osvajanja te tehnike z elektroni-ko še nekaj težav, vendar upamo, da so to samo začetne težave.

Uporaba numerično krmiljenih strojev, kot tudi konvencionalnih strojev zahteva temeljito predznanje in poznavanje problemov s tega področja. Vsestranost te problematike se vidi že v tem, da moramo že pri odločitvi za nakup numerično krmiljenih strojev (enako pa tudi pri ponovni nabavi) upoštevati konstrukcijo obdelovancev, programiranje, pravo orodja kot tudi vpenjalnih sprav.

Nakazali smo nekaj glavnih vprašanj, ki smo jih že morali ali jih še bomo morali rešiti, ker smo se odločili za nakup NC strojev, tistim pa, ki se še niso odločili za nakup NC strojev, bodo morda v pomoč pri odločitvi. Vsi strokovnjaki, katerih delovno področje so obdelovalni stroji in ki so zadolženi za proizvodnjo, vedo, kako težko je dobiti realne informacije o praktični uporabi

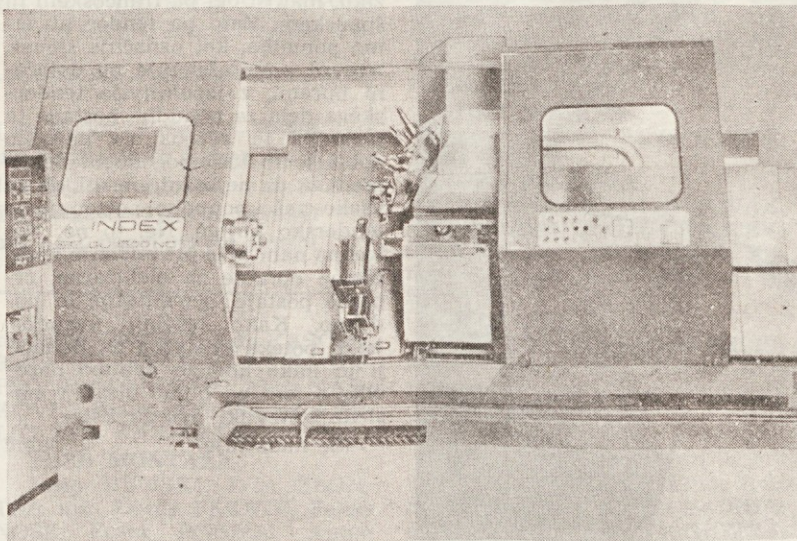
rano pomožno službo, močan specializiran oddelček za programiranje in specializirano službo vzdrževanja tako za mehanske del kot za vzdrževanje elektrike in krmilne elektronike.

Dolgoročno planiranje je bistvena predpostavka za uspešno uvajanje in uporabo NC obdelovalnih strojev, prav tako tudi učinkovita koordinacija vseh planiranih del. To lahko zagotovi samo organizirana NC skupina oziroma NC koordinator. Koordinator mora biti izkušen in od vseh oddelkov priznan strokovnjak z veliko praktičnimi izkušnjami s področja obdelave. Od NC koordinatorja oziroma od njegove sposobnosti je v največji meri odvisno uspešno delovanje NC skupine pa tudi produktivnost NC strojev.

Numerično krmiljeni stroji so zelo dragi, zato mora koordinator koordinirati delo na NC strojih tako, da ne bo na primer stroj stal samo zaradi tega, ker ni obdelovancev, ker orodje še ni pripravljeno, ker morebiti še ni pripomočkov ali ker morda še ni izdelan krmilni trak. V delovno področje koordinatorja spada tudi skrb za čim hitrejšo odstranjevanje nepredvidenih okvar na stroju. Vse delo v zvezi z obdelavo na numerično krmiljenih strojih mora potekati po vnaprej določenem terminskem planu, za kar je najbolj primerno vodenje proizvodnje z elektronskim računalnikom.

Strokovnjaki v tovarnah, kjer imajo že dolgoletne izkušnje z numerično krmiljenimi stroji, poudarjajo pomembnost planiranja, kar strnjeno podajamo v naslednjih točkah:

a) Potrebno je organizirati strokovno izobraževanje vseh delavcev, ki bodo sodelovali v procesu obdelave na numerično kr-

Numerično krmiljeni NC stroj INDEX

mičnega krmiljenja. Veliko je bilo že napisano o tem, vendar se je treba odločiti za ta ali oni sistem krmiljenja, za ta ali oni stroj, je zelo težko dobiti točen odgovor. Seveda z razgovori s strokovnjaki — predstavniki proizvajalcev NC strojev ob dobrem, temeljitom poznavanju klasičnih odrezovalnih strojev le pridemo do prave odločitve, odvisno od specifičnosti zahtev obdelave. Prvi pogoj za uspeh pa je, da se ustrezni strokovnjaki odločijo za najnovejši tip krmiljenja, ker je prav na tem področju napredek največji in bi lahko že v samem začetku imeli zastarel sistem.

Prva zahteva, ki zelo močno vpliva na uspeh pri uvajanju NC strojev v obdelovalni proces, je natančno planiranje.

Najpomembnejši dejavnik pri uvajanju obdelave na numerično krmiljenih strojih je pravilna izbira vodstva pogona. Organiziranje proizvodnje na višji stopnji s predelavo informacij z računalnikom in uvajanje numerično krmiljenih strojev zahteva, da morajo biti vse proizvodne faze organizirane na novo.

Numerično krmiljenih strojev ne moremo obravnavati enako kot klasične obdelovalne stroje. Od klasičnih obdelovalnih — odrezovalnih strojev se ločijo po vrsti raznih pomembnih dejavnikov, kot so znatno zahtevnejša priprava dela za izdelavo različnih pripomočkov, vzdrževanje itd. Numerično krmiljeni stroji zahtevajo predvsem dobro organizi-

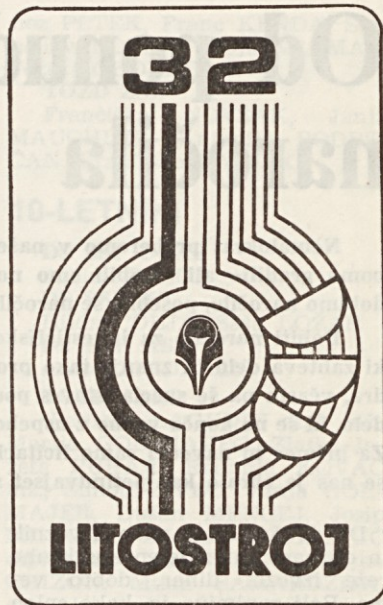
miljenih strojih. Investicija v to izobraževanje se zelo hitro obrestuje.

b) Službi kvalitete in kontrole je potrebno dati ustrezno mesto. Kontrolirati — preizkušati je potrebno v vseh vmesnih fazah od konstrukcije, izdelave dokumentacije, izdelave raznih pripomočkov za vpenjanje obdelovancev ali orodja, šolanja osebja za ravnanje s stroji, planiranja proizvodnje in priprave dela do kontrole in preventivnega vzdrževanja in servisiranja stroja.

c) Določiti je potrebno smerice za konstrukterje, ki naj že v fazi konstruiranja upoštevajo specifične zahteve numeričnega krmiljenja (način kotiranja, izhodne točke itd.).

d) Novo orientiranje v pripravi orodja kot tudi raznih vpenjalnih sprav po zahtevah numerično krmiljenih obdelovalnih strojev. Že pri enem samem numerično krmiljenem obdelovalnem stroju, če je to prvi stroj, ki ga uvajamo v obdelovalni proces, moramo postaviti skupni plan s kratkoročnimi cilji. Po zaključku vsake faze je potrebno sprejeti plan uskladiti z upoštevanjem izkušenj, ki smo jih dosegli.

Standardiziranje oziroma poenotenje strojev in krmilnih sistemov zmanjšuje stroške in izgubo časa za izobraževanje programerjev in osebja za ravnanje s stroji in njihovo vzdrževanje. Z zmanjšanjem števila različnih strojev in krmilnih sistemov se znatno zmanjšajo nevedčnosti pri

vzdrževanju, prav tako pa se zmanjša tudi število rezervnih delov.

Izbira obdelovancev

Naslednji korak pri določitvi skupnega plana je izbor primer- nih obdelovancev in obdelovalnih postopkov. To je sestavni del natančnih raziskav gospodarnosti, ki ga moramo obravnavati skupaj s kriteriji za izbiro stroja.

Osnovno za ta korak bomo dobili z odgovorom na naslednja vprašanja:

a) Kje bomo vključili prvi numerično krmiljeni obdelovalni stroj?

Ali bo ta NC obdelovalni stroj služil za obdelavo določenih obdelovancev, ali bo služil za odpravo ozkih grl pri določenih postopkih obdelave?

b) Kje bomo potrebovali dovolj ponavljajočih serij? Gospodarnost obdelave na NC obdelovalnih strojih je odvisna od pogostosti ponavljajočih manjših serij zaradi porazdelitve stroškov programiranja.

c) Ali lahko jamčimo zadostno zasedenost stroja? Visoki investicijski stroški oziroma stroški delovnega mesta pri NC obdelovalnih strojih zahtevajo dvoiz- mensko delo.

d) Ali lahko skrajšamo celotni čas obdelave npr. z združevanjem različnih delovnih operacij (npr. frezanje in vrtanje na enem stroju)? Pri NC obdelovalnih strojih lahko zelo skrajšamo pomožne čase.

e) Ali lahko izločimo obdelovalne pripomočke? NC odrezovalni stroji praktično ne potrebujejo šablon in pripomočkov, potrebujejo samo pripomočke za vpenjanje.

Splošno velja, da je obdelava na NC odrezovalnih strojih smotrna pri tistih obdelovancih, kjer je pri obdelavi na konvencionalnih strojih majhno razmerje med glavnimi in pomožnimi časi. To velja pri posamični in maloserijski obdelavi, pri kompliciranih obdelovancih, pri večjih zahtevah po natančnosti obdelave, kjer je potrebno merjenje med obdelavo, pri obdelovalnih postopkih, ki zahtevajo natančne vpenjalne pripomočke.

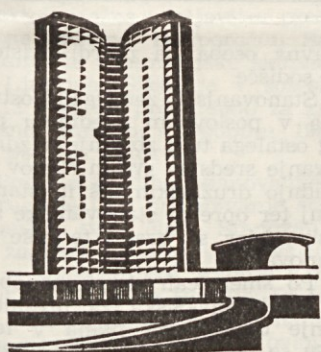
J. Gantar

Le vkup, le vkup, uboga gmajna... (Foto: Peter Poženel)

(Nadaljevanje s 4. strani)

SEV

državam, članicam SEV, določeno opremo za jedrske elektrarne.

Sporazum je bil podpisan na 33. zasedanju SEV dne 28. junija letos v Moskvi, v imenu JUMEL pa ga je podpisal podpredsednik zveznega izvršnega sveta Dragoljub Stavrev, ki je vodil jugoslovansko delegacijo na tem zasedanju. Razen omenjene mednarodne gospodarske organizacije INTERATOMENERGO, se gospodarske organizacije niso imele namen povezovati po državah, temveč po značilnih panožnih vejah, ki so v interesu vseh ali vsaj večine udeležencev in so imele pri tem vseskozi posebno velike uspehe. To potrjuje število skupno zgrajenih projektov, na primer naftovod Prijateljstvo, združen in- stitut za nuklearne raziskave, skupni park vagonov, Intermetal, Intertekstilmaš, Interelektro, Intersputnik, Interatominstrument itd. Za pospeševanje finančno-kreditnih odnosov je ustanovljena Mednarodna banka za gospodarsko sodelovanje (MBGS), ki ima poleg vloge medsebojnih obračunov še funkcijo kreditiranja, in Mednarodna investicijska banka (MIB), ustanovljena 1971, ki ima namen financirati takšne tehnološke sodobne objekte optimalnih kapacitet, ki so za skupnost SEV kot celoto kar najbolj potrebni. Kredite lahko dobi tudi Jugoslavija, če projekt ustreza zainteresiranosti ostalih članic SEV.

Za nas Litostrojčane pa je nad vse zanimiva organizacija INTERATOMENERGO, delo v komisiji za strojogradnjo in ostalih sekcijah.

(Se nadaljuje)

R. Potočki

Od ponudbe do izvoznega naročila

Nemalokrat preberemo v našem glasilu sestavek z naslovom »Še bomo gradili« ali »Dobili smo novo naročilo« in podobno. Kako pa dobimo naročilo, posebno še naročilo za izvoz?

Dobiti naročilo za investicijsko opremo v tujini je dolga pot. Pot, ki zahteva delo in znanje tako projektantskega kot komercialnega kadra, včasih pa še specialistov s področja montaže in tehnologije. To je delo, ki se ne konča vedno z uspehom, saj na svetu ne prodajamo edini. Za primer bi navedel samo licitacijo za HE Corobici v Kostariki, kjer se nas je zbralo kar petindvajset svetovno znanih ponudnikov.

Da je Litostroj znan izvoznik in da nam kar zajeten kos kruha reže izvozni dinar, dobro vemo. Bolj zanimivo je, kako sploh v Litostroju izvedemo, kje in kdaj se bo kaj gradilo ter kupovalo, kar imamo v naših proizvodnih programih. Torej prodajalec mora najti kupca. Spominjam se razmišljanja pokojnega inž. Čučka, ko je dejal: »Izdelati raketo za na Luno ni problem, tehnično je dokazano, da se da. Problem je najti kupca, ki bo to raketo kupil.«

posla obvešča. Prav gotovo k obveščeni prispevajo tudi gospodarsko-politične delegacije pa razni ekonomski svétniki na naših veleposlaništvih v tujini. Drugače pa je, ko podjetje kupec že pozna, potem enostavno piše, kaj bi rad kupil. Skratka — Litostroj je kar dobro obveščen o tem, kje povprašujejo po opremi, ki jo lahko tudi mi napravimo oziroma prodamo.

Običajno je prva vest kratka. To so osnovni nujno potrebni po-

investicijsko gradnjo. Močne projektne organizacije, ki delajo projekte za afriške in azijske države, s katerimi se srečujemo tudi mi, imajo Švedi (HE Kidatu), Angleži (HE Kamburu), Kanadčani, Nemci. Tenderska knjiga, v katero je vloženo že ogromno znanja in dela, ima običajno dva dela — komercialni del in tehnični del. Če je tender za hidroelektrano, je včasih skupen, torej za kompletno opremo: turbina, regulacija, dvigala, zaporni organi, drenaža, hladilni sistem, generator, transformator in ostalo drobno opremo, drugič pa je ločen, se pravi, da je en del tako imenovani turbinski del drugi pa generatorski. Gradbeni dela so vedno v posebnem tenderju. Za nas v komercialni so predvsem pomembna poglavja tenderja, ki govorijo o plačilnih pogojih, kdo je plačnik, kakšne in kolike so bančne garancije, kazni (penali) za kasnenje dobave, za manjši izkoristek, za manjšo moč, za kasnenje dokumentacije. Posebno so zanimiva poglavja o rokih dobave, zahtevah transporta. Vsak tender ima še specialne pogoje. Bolj je tender razdelan, lažje napraviš ponudbo in manj je možnosti za napake. V tenderju je tudi predpisana oblika ponudbe in seveda še kup drugih stvari, saj je to kar zajetna knjiga.

Tender nam je torej osnova za izdelavo ponudbe investicijske opreme v tujini. Večina tenderjev, s katerimi se srečujemo v Litostroju, je pisanih v angleškem jeziku, manjši del pa francoskem in španskem. Zato pa tender ni samo ponudba, kot označuje slovar, temveč povpraševanje po določeni opremi, z izpolnitvijo tenderskega dela za ponudbo postane to ponudba in seveda, če naročilo dobiš je to tudi pogodbeni dokument. A da ne bi kdo mislil, da za vsako našo ponudbo potrebujemo tendersko knjigo. Ne, to ne. Potrebna nam je le pri nujenju kompletne opreme za elektrarne, črpalne postaje, cementarne in podobno. Kako izdelati ponudbo, kako poteka udeležba na licitaciji in kako končno dobimo naročilo, o tem pa bomo pisali v naslednji številki našega lista.

(Se nadaljuje)

J. Babič

Idila bi se morala končati že pred dvajsetimi minutami — ob koncu malice (Foto: J. Jereb)

Stanovanjska zadruga Litostroj ustanovljena

Na pobudo samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij delovne organizacije Litostroj je upravni odbor delovne organizacije na 12. redni seji 27. decembra 1978 imenoval iniciativni odbor za izvedbo stanovanjske izgradnje za obdobje 1978—1983, ki je po več kot polletnem delu pripravil vse potrebno za ustanovitev stanovanjske zadruga.

Iniciativni odbor se je v času priprav za ustanovitev stanovanjske zadruga večkrat sestel s predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Ljubljana-Siška, samoupravne komunalne skupnosti, samoupravne stanovanjske skupnosti ter organov občinske uprave. Po zagotovilih predstavnikov zgoraj omenjenih organizacij in samoupravnih interesnih skupnosti bo imela Stanovanjska zadruga Litostroj vso njihovo družbenopolitično podporo.

Zadruga je bila v skladu s statutom zadruga ustanovljena z referendumom dne, 5. julija 1979. Samoupravna akta zadruga (ustanovitvena pogodba in statut zadruga) sta sestavljena na podlagi določil Zakona o stanovanjskih zadrugah (Ur. l. SRS, št. 37/74). Akta stopita v veljavo, ko ju potrdi izvršni svet občine Ljubljana-Siška. Registracijo stanovanjske zadruga, ki je po Zakonu o stanovanjskih zadrugah

pravna oseba pa potrdi pristojno sodišče.

Stanovanjska zadruga Litostroj ima v poslovnem predmetu poleg ostalega tudi zbiranje in združevanje sredstev svojih članov za gradnjo družinskih hiš in stanovanj ter opremo stanovanjske soseske, kjer se grade te hiše in stanovanja.

Po smernicah skupščine občine Ljubljana-Siška za uresničevanje družbenega plana v letu 1979 se bo na območju individualne stanovanjske gradnje pospeševala zadruga gradnja. Zadruga gradnjo mora postati usmerjena za zadovoljevanje potreb po stanovanjih občanov v okviru samoupravne stanovanjske skupnosti. Po zagotovilih predstavnikov samoupravnih interesnih skupnosti in občinske uprave naj bi stanovanjska zadruga Litostroj usmerjeno gradila stanovanjsko sosesko SŠ 12-4a v Podutiku. Zazidalni otok 4a je primeren za organizirano gradnjo, katero naj bi prevzela zadruga zaradi istočasne gradnje vseh objektov, kajti z zazidalnim načrtom je predvideno celotno območje otoka 4a kot enotna gradbena faza z enotno tehnologijo gradnje in enotno obdelavo podrobnosti.

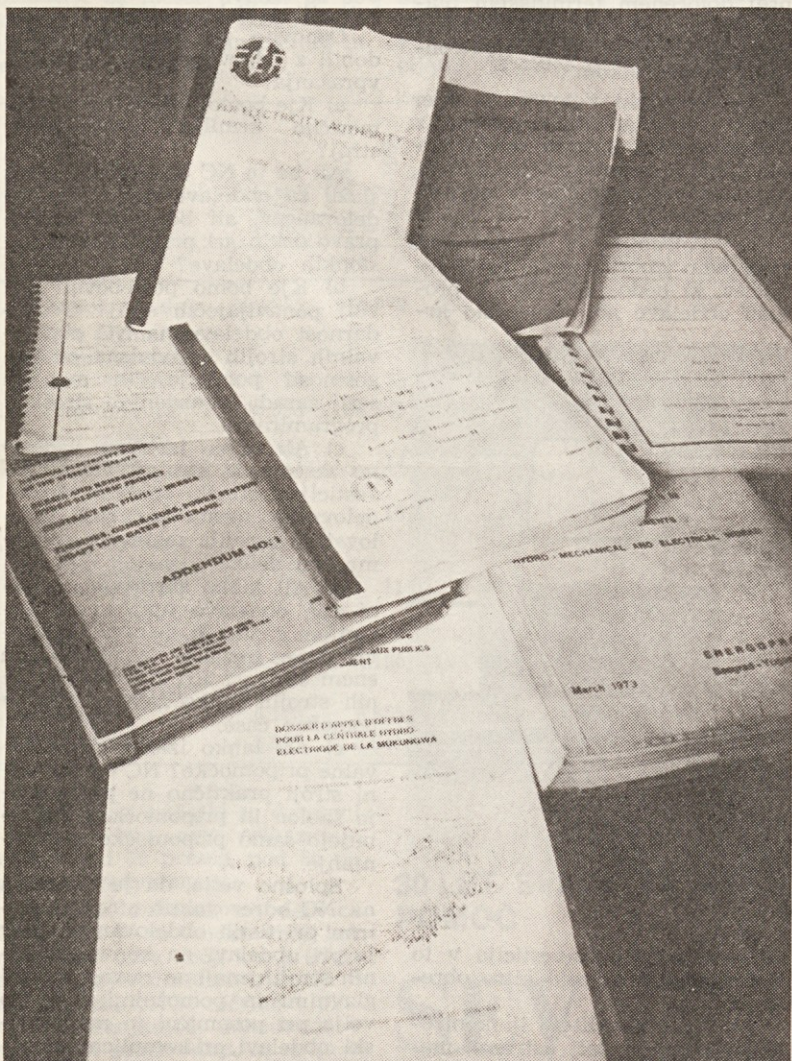
Po časovnem planu, ki ga je izdelala strokovna služba Samoupravne komunalne skupnosti Ljubljana-Siška, bi bil možen začetek organizirane gradnje na zazidalnem otoku 4a v III. četrtletju 1980. leta, potem ko bo zemljišče komunalno opremljeno.

Stanovanjski objekti v tem zazidalnem otoku so atrijske hiše v treh velikostih in vrstne hiše s predvrtom in vrtom kot atrijem.

Pri realizaciji organizirane gradnje gre za obsežna zemeljska dela, odvodnjavanje in nasipavanje terena ter za polaganje komunalnega omrežja velikega obsega na slabem terenu, katerega je treba po položitvi komunalnega omrežja in izgradnji temeljev nasipati. Zato je nujno, da se polaganje komunalnega omrežja in gradnja objektov do plošče nad temelji gradi istočasno.

Načelo organizirane graditve mora biti zagotovljeno s samo-

(Nadaljevanje na 7. str.)

Nekaj tenderjev, ki smo jih obravnavali v letošnjem letu

(Foto: E. Lampič)

Sam Litostroj je premajhen, da bi imeli predstavništva z našimi ljudmi po vseh državah, ki bi nas obveščali o načrtovanih gradnjah. Litostroj ima predstavništvo v Kairu (s tem smo dobili več naročil za črpalne postaje) seveda pa to predstavništvo tudi zbira naročila.

Da bi bili sproti seznanjeni s povpraševanjem po investicijski opremi, načrtovanimi investicijami, licitacijami in z gospodarskimi načrti posameznih držav, se Litostroj združuje v razna gospodarsko-poslovna združenja. Takšna združenja pa imajo v večjih mestih po svetu svojega delegata, ki članice združenja obvešča o povpraševanju — ponudbah in drugih, za prodajanje zanimivih in potrebnih zadevah. Litostroj je član več takih združenj (Ingra, Jadranbrod, Interatomenergija). Preko njih praktično pokrivamo celotno svetovno tržišče. To je klasičen, osnovni način obveščanja. Lahko pa ima podjetje ali tako združenje v določeni državi pogodbeno vezanega tujega državljanja, na kratko mu rečemo agent, ki nas za določeno provizijo od-

datki, da se odločimo za ponudbo. Na primer od agenta v Združenih državah Amerike smo prejeli obvestilo: »Za Kalifornijo bo izdan tender 3X Francis turbina z regulacijo. Licitacija bo 1. 11. 1979. Podatki o padcu, pretoku, obratih. Obvestite nas, če ste zainteresirani, da odkupimo tender.«

Po posvetu komercialne z vodstvom projektive HE se odločimo, kako bomo odgovorili — ali naj tender odkupi ali ne. Na posvetu upoštevamo tehnične in tehnološke sposobnosti Litostroja, zasedenost projektive, pokritost z izvoznimi naročili — vrsto naročil, komercialno politiko za nujenje v določeno državo in seveda še niz drugih stvari o katerih je potrebno premisliti, predno gremo v prvi strošek — odkup tenderja.

Večkrat sem že uporabil besedo tender. Kaj pa to sploh je? Angleški slovar nam pove, da pomeni beseda tender v slovenščini ponuditi, licitirati. To je že res, vendar tender pomeni mnogo več. Običajno je avtor tenderske knjige neka projektna organizacija skupaj z investitorjem (kupcem), ki je izdelala projekt za določeno

POŠKODBE V JULIJU 1979

TOZD/DS	število poškodb	štev. izgubljenih delovnih dni
TOZD PUM — liv. sive litine	7	34
— liv. jeklene litine	9	169
TOZD PZO	7	50
TOZD OB	10	193
TOZD MONT	5	57
TOZD PPO	1	5
TOZD IVET	3	42
TOZD PTS	1	8
TOZD NAB	—	28
TOZD IC	1	26
TOZD ZSE	1	14
DS SSP	1	4

Iz podatkov v tabeli je razvidno, da smo imeli v naši delovni organizaciji v juliju 46 poškodb, od tega se jih je pet pripetilo na poti na delo oziroma z dela.

Zaradi poškodb smo izgubili 630 delovnih dni, ali povprečno 13,6 delovnega dne na eno poškodbo.

V TOZD NABAVA niso imeli v juliju nobene poškodbe, ampak so zaradi poškodb v prejšnjih mesecih izgubili 28 delovnih dni. Tudi velikemu številu izgubljenih delovnih dni v TOZD PUM — Livarna jeklene litine in TOZD OBDELAVA v precejšnji meri potrjujejo poškodbe v prejšnjih mesecih.

Ponovno beležimo veliko poškodb na očeh, saj jih je bilo v tem mesecu kar 12, glavo so si poškodovali 4 delavci, prste rok 10, telo 4. ostali del roke 4, noge pa si je prav tako poškodovalo 12 delavcev.

Največ poškodb se je pripetilo v četrtek 13, nato sledita ponedeljek s po 9 poškodbami, petek z 8, sredo s 5 in sobota z dvema poškodbama.

Še vedno opažamo, da imamo v primerjavi z lanskim letom vsak mesec povečano število poškodb.

V juliju smo imeli kar 13 poškodb več kot v istem mesecu lani. Lani smo zaradi poškodb izgubili 418 delovnih dni, ali povprečno 14 delovnega dne na eno poškodbo, kar pa je le nekoliko več kot v letošnjem letu.

Služba varstva pri delu

Jubilanti v letu 1979

Kot vsako leto tudi letos predstavljamo naše jubilate, ki so v Litostroju že 30, 25, 20, 15 in 10 let. Ne bo morda odveč, če na kratko izračunamo, kakšna je letošnja »béra«: 30-letnikov je letos 92, 25-letnikov je 102, 20-letnikov je 68, 15-letnikov je 111 in 10-letnikov je 115. Najmanj je torej 20-letnikov, prav razveseljivo pa je visoko število 30-letnikov. To nikakor ni kratka doba, ki so jo ti naši sodelavci preživeli v Litostroju. Tukaj so preživeli večino svojega življenja, spremljali so razvoj te velike tovarne in vložili v delo višek svojih ustvarjalnih moči.

30-LETNIKI

DS SSP KSS

Alojz HABIČ, Jožica SNOJ

TOZD IRRP

Alojz TOPLAK, Lado JERŠE, Bogdan POŽAR, inž. Milan VALENTINČIČ, Andrej PAHOR, Marija MERKLIN, Franjo ŽMAHAR

TOZD NABAVA

Vekoslav URBANČIČ, Prevlav MIJATOVIČ, Janez SOTLAR,

Stanislav MARKELJ, Marija JUS, Milan ŠKERJANEC

TOZD PRODAJA

Rafael MATOS

TOZD PTS

Bogdan KASTELIC

TOZD PUM

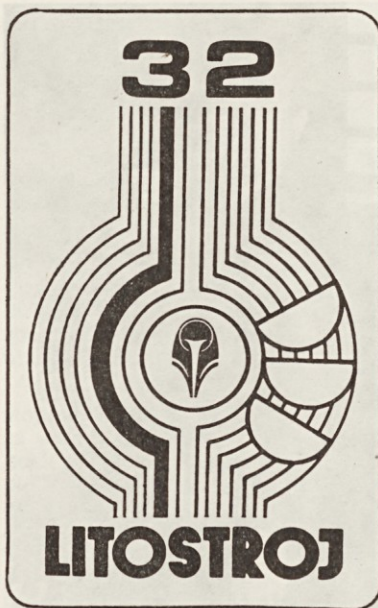
Majda KOMAC, Jože TEKAVČIČ, Franc KOVAC, Franc KOVAČIČ, Ivan MARIČIČ, Alojzija SKUBIC, Stanislav MESARKO, Ivan RAVBAR, Peter PONGRAC, Ferdinand SALETINGER, Anton SAPOR, Božo GALIČ

TOZD OBDELAVA

Štefka KODERMAN, Vladimir VIDIC, Franc RAVNOHRIB, Ivan JESENSEK, oec., Stanislav LIPUSČEK, Vinko BRICELJ, Karel ČEMAŽAR, Ivan KLOPČAR, Matija KNIPIC, Jože MARKELJČ, Nikola SKELEDŽIČ, Ivan BELIČ, Slavko ERJAVEC, Anton FUKS, Jože GAL, Janez TOMŠIČ, Milan GLINŠEK, Borivoj JANKOVIČ, Bojana KOS, Franc OVEN, Stanislav KOPRIVNIK

TOZD MONTAŽA

Rudolf KATNIČ, Jože ŠKULJ, Anton GRIL, Franc HAFNER, Avgust OPAKA, Marija KOŽUH, Jože ZAVAŠNIK, Anton LOTRIČ, Ludvik SLANA, Franc KRAMA-

TOZD PTS

Franc JEVIČNIKAR, Valentin ŽAGAR, Ivan ANŽIČ

TOZD PUM

Avgust KOČAR, Alojz GRUDEN, Franc SELIŠKAR dipl. inž., Jože CENKAR, Stanislava ŠKOF, Franc GREGOREC, Ivan HRANJEC, Anton LEKŠE, Stanko MIKIČ, Alojz FUNKELJ, Ivan HOČEVAR, Muharem PIVAC, Franc GOLOBIČ, Anton HOČEVAR, Štefan VELIKONJA, Jože ŽUGIČ, Ferdinand ŠIREC, Franc OSREDKAR, Valentin SRŠA, Jože TKALČIČ, Francišek BUKOVEC, Jože BREGAR, Josip KLOBUČAR, Anton KOŽELJ, Lovrenc METELKO, Štefan METELKO, Karol SAJE, Jože LEBAR, Viktor MARIČ

TOZD OBDELAVA

Jože PEČJAK, Ivan TORKAR, Janez KRIŽAJ, Jože PEČAR, Janez GOSTIČ, Bogomir KOSMAČ, Ivan SMOLE, Milan ŠPANOVIČ, Slavko HREN, Jože STOJNIC, Pe-

(Nadaljevanje s 6. str.)

upravnim sporazumevanjem vseh nosilcev gradnje v zazidalnem otoku.

Pri tem je treba pravočasno vključiti investitorja kot tudi izvajalca. Nosilec samoupravnega dogovarjanja je samoupravna stanovanjska skupnost.

Urbanistična in tehnična dokumentacija za zazidalni otok organizirane gradnje 4a je že tako daleč, da je potrebno čimprej poskrbeti za naročilo glavnih projektov.

Po zazidalnem načrtu je na zemljišču zazidalnega otoka 4a možno graditi 142 objektov organizirane gradnje, vendar je za 14 objektov možna uveljavitev prednostne pravice. Po poročilu Samoupravne stanovanjske skupnosti Ljubljana-Siška je v soseski SS 12 Podutik predvideno za združeno gradnjo v obdobju 1981 do 1984 198 objektov.

Poslovni predmet stanovanjske zadrage je tudi pridobivanje stanovanj za svoje člane. Stanovanjska zadruga Litostroj se bo vključila v stanovanjsko gradnjo v soseski SS 8/2 Nove Dravlje. Pričetek gradnje približno 1400 stanovanj s povprečno neto stanovanjsko površino 60,8 m² bo v III. četrtletju letošnjega leta, gradnja pa bo končana do konca leta 1984. Gradnja objektov v SS 8/2 bo kompleksna z vsemi spremljajočimi objekti, ki bodo zgrajeni istočasno z izgradnjo stanovanjskih objektov (usmerjena gradnja). V soseski SS 8/2 bo zgrajena osnovna šola, dva vzgojnovarstvena zavoda z dislociranimi enotami, kulturni in telesno-kulturni objekti, zdravstveni dom, trgovinski in gostinski lokali, klubi in obrtniški lokali.

Vsi dejavniki, ki bodo vključeni v usmerjeno gradnjo, bodo sklenili samoupravni sporazum o gradnji v tej soseski. K temu sporazumu lahko pristopijo samoupravne stanovanjske skupnosti Ljubljane za solidarnostna stanovanja, organizacije združenega dela in ostale pravne osebe za družbeno najemna stanovanja, družbenopolitične skupnosti, etažni lastniki, združeni v stanovanjske zadrage, fizične osebe kot etažni lastniki in samoupravne interesne skupnosti za izgradnjo spremljajočih objektov.

Prva etapa usmerjene gradnje bo končana do sredine 1981. leta. Zgrajenih bo 700 stanovanj, osnovna šola, vzgojnovarstveni zavod in trgovina. Zadruga se bo vključila tudi v stanovanjsko gradnjo v soseski SS 10 Draveljska gmajna. V okviru stanovanjske gradnje v obeh soseskah je Stanovanjska zadruga Litostroj zainteresirana za gradnjo približno 100 stanovanjskih enot. Za zagotovitev potrebnega števila stanovanj smo poslali prijavo na Samoupravno stanovanjsko skupnost občine Ljubljana-Siška.

I. Trontelj

Vsem jubilentom, še posebej pa našim veteranom, tistim, ki so v Litostroju že 32 let, iskreno čestitamo in želimo, da bi še dolgo in uspešno ter ustvarjalno delali med nami — to pa je obenem tudi zagotovilo, da bo kolektiv Titovih zavodov Litostroj še vnaprej lahko v ponos naši samoupravni družbi.

RIČ, Marija PODREBERŠEK, Franc JURČEK, Ernest KRISTAN, Ivan ŽNIDARŠIČ, Alojz BARLE

TOZD TVN

Janez KRIŽAJ, Stanislav ARTAČ, Vladislav GERDINA, Alojz JUTERŠEK, Franc SUŠNIK

TOZD PZO

Marko MOMČILOVIČ, Marjan MARUŠIČ

TOZD PPO

Rafael JAVORNIK

TOZD IVET

Ciril HROVAT, Jože OKRETIČ, Zvonimir BOLTA, Jože TONI, Nikolaj SEDEJ, Alojzij PAVLI, Ana KRALJ, Jožefa PEROVŠEK, Anton ŽELJKO, Vincencij HOČEVAR, Dimitrij KVEDER, Ladislav ŽEROVNIK

TOZD ZSE

Zofija DEŽUTELJ, Tončka LOZAR, Antonija KAJDIŽ, Sonja GROŠELJ, Ana ŠKRJANEC

25-LETNIKI

DIREKCIJA

Jože ŠTURM, dipl. inž.

DS SSP KSS

Kristina JANČAR, Branislav JERIN

TOZD IRRP

Ivanka LUKANC, Janez PIRC inž., Josip POSPIŠ inž., Marjan LOVŠIN, Janez ŽAKELJ, Rajko FRANK inž., Pavle AMON dipl. inž., Marjan KLEMEN, Janez MOHAR, Silvester RAVNIKAR, Franc KRMELJ dipl. inž., Peter ŠTERK inž., Janez MIHELČIČ

TOZD NABAVA

Jože ZORMAN

TOZD PRODAJA

Ljubo LUXA dipl. inž., Viktor NOLIMAL dipl. inž., Anton GERKŠIČ, Franc PODBEVŠEK, Mihaela BABŠEK, Rudolf POTOČKI dipl. oec., Silvan ŠTOKELJ inž., Venčeslav KOROŠEC

POŠ, Feliks KOŠAK, Feliks KRALJIČ, Jože SODEC, Stanislav TRAMTE, Ciril GRM, Feliks LEKAN, Damjan PERKO, Miroslav STRUNA

TOZD OBDELAVA

Alojz RUPNIK, Mihael PREMK, Alojz NEMANIČ, Franc PROSEK, Mirko MIKETIČ, Franc OBLAK, Alojz GODEC, Franc PROSEN, Franc RIHAR, Henrik SADAR, Jožef KODRIČ

TOZD MONTAŽA

Pavel TORKAR, Jernej MLINAR, Nedati MUHAREMOVIČ, Vladimir ŠPROHAR, Pavel VEBER, Alojz SEČKAR, Miran BERČIČ, Mijo STANKO, Rudolf MRAK, Stjepan BRAJAK

TOZD TVN

Pavel SKUŠEK

TOZD PZO

Martin CIMERMAN, Marjeta RIHAR, Franjo GUDIČEK

TOZD PPO

Vida KLEMENC, Jože BLATNIK, Janez MARINČEK

TOZD IVET

Franc KOSI dipl. oec., Mato KATILOVIČ, Franc SREBRNJAK, Stanislav ZIBELNIK, Ciril BLATNIK

TOZD ZSE

Ana KOŠTRUN, Jožefa BOŽIČ, Zdenka KLOBASA, Dušanka PERIŠIČ, Ivana PIRC

15-LETNIKI

DS SSP POAE

Lovro MOZINA, Iva NERED

DS SSP KS

Stanka DEMŠAR

DS SSP KSS

Anton GORENČIČ, Radomir MILOSAVLJEVIČ, Ciril PAPEŽ

TOZD IRRP

Ciril GODNJAVEC inž., Julijana LAPUH, Silva JARC, Franc AVGUŠTIN, Herbert AUSMAN inž., Ivan ŠANTL, Marjana ČEBULAR, Jožef HOČEVAR, inž., Vinko KABAJ, Alojzija BREZAR, Antonija HANC, Ana JAGODIC, Marjan PORENTA

TOZD NABAVA

Franc BABIČ, Albin SADAR, Janez TONI

TOZD PRODAJA

Franc JAKLIČ, Alojz NOVAK, Alojzija KOSI, Dragutin KRSTEVSKI, Prvoslav DIDANOVIČ, Janez KOSTERCA, Ramadan EL SAWI

TOZD PTS

Ivan BOŽIČ, Stanislav SELIŠKAR, Božidar ILC, Roman KOPLAN

DS PFSR

Ivana RIHAR

TOZD PUM

Zvonimir VOLFAND dipl. inž., Sonja DREMELJ, Anica LADIHA, Janez BRODNIK, Katja GUZELJ, Josip MUNDŽAR, Brane ŠUŠTARŠIČ, Vinko KLEMENČIČ, Stanko ZUNTER, Franc FLORJAN, Ludvik DERNIKOVIČ, Stanislav BRADŠKO dipl. inž., Franjo LUGARIČ, Vincenc PAPEŽ, Franc BEVC, Muharem FERIZOVIČ, Franc PUGELJ, Stanislav VIDMAR

TOZD OBDELAVA

Ignacij GRABNAR, Ivo ŽAGO, Gotard FERME, Peter ALJAŽ, Franc BLATNIK, Stanislav MUČER, Ivan STRNIŠNIK, Leopold GRM, Janez KEPA, Viljem KREČA, Franc MEGLEN, Ignac MEGLEN, Marjan PERHAJ, Viktor PLANKAR, Janez STARMAN, Viljem ŠTERBENC, Anton PIRNAT, Martin REBSELJ, Alojz SADAR, Alojz FABJAN, Angela MEGLEN, Jurij NOVAK, Srečko PIRMAN, Drago PAUČ

TOZD MONTAŽA

Viktor KOČAR, Matevž ZADRAVEC, Jerica SMRTNIK, Marjan PIHLER, Čazim GAZIČ, Ivan PRIJATELJ, Franc ŠPORN, Alojz METELKO, Anica MOJSTROVIČ, Ivan GROŠELJ, Janez SLAKAN, Ilhja STANKOVIČ

TOZD TVN

Alojz MARINČIČ, Zvonko UNIJAT

TOZD PZO

Mileva ŠIMUNIČ, Franc ŽELEZNIK, Vili-Peter VARLEC, Štefan DRONIK, Venčeslav MIŠMAŠ

TOZD PPO

Peter KOPITAR

TOZD IVET

Stanislav BRATUŠA, Damjan NOVAK, Janez VIDER, Jože DUGULIN, Adolf PREMK, Anton VIRANT, Franc KRŽIŠNIK, Ja-

nez PETEK, Franc KENDA, Stanislav ROTAR, Alojz KRAMAR, Jože MOHORKO

TOZD ZSE

Frančiška NOVŠAK, Janja MAUCHLER, Antonija PODPEČAN, Frančiška ŽABJEK

10-LETNIKI

DS SSP POAE

Albina PREGL

DS SSP KS

Hilda COLJA, Saša LOŽAR

DS SSP KSS

Anton ŽNIDARŠIČ

TOZD IRRP

Vladimir LAGUDIN dipl. inž., Marija GODNJAVEC, Zlatka-Jožefa PUHAR, Radmila KOVAČ inž., Simon ŽIVEC, Vanja GOLMAJER, Dušan MENCEJ, Josip MIHALIC, Stjepan SPOLJARIČ dipl. inž., Čedo BORAK, Rajko GRIZON, Milan SAMARDŽIJA, dr. Aleksander ŠUKAROV dipl. inž.

TOZD NABAVA

Nevenka ČUK, Koviljka PANTIČ, Marjan ŽELE, Anton KOSTREVC

TOZD PRODAJA

Marija ČUK, Frančiška MALOVRH, Mitja POŽENEL inž., Rudolf DEBEVC, Alojzij PERKO, Anton SADAR, Stojanka JANKOVIČ

TOZD PTS

Alojzij MAVEC, Alojz MIŠMAŠ, Ratko-Rafael DORNIK

DS PFSR

Jože Željko, Marija DORNIK, Cecilija LOGAR, Miroslav BREČKO

TOZD PUM

Slavoljub KLJAJIČ inž., Franc KOLAR, Ivan BERVAR, Franc FABJAN, Stanko PAPEŽ, Miroslav PIRC, Alojzij BLATNIK, Franc HRIBAR, Andrej MARINŠEK, Salih ZUKANOVIČ, Stanislav BLATNIK, Jože HROVAT, Leon LIHTENEGER, Anton BLATNIK, Jože MIŠMAŠ, Ignacij PAPEŽ, Julijan PUGELJ, Stanislav VIDMAR, Alojzij VOVKO

TOZD OBDELAVA

Zofka ŠETINA, Anton GREGORIČ, Vida HRIBAR, Vincencij PEČJAK, Vinko URŠIČ, Toni SKUŠEK, Ivan-Marjan HOBEL, Petar ČAVIČ, Tomo BRAJAK, Alojz SREBRNIČ, Anton HROVAT, Anton REBOLJ, Viktor HRIBAR, Stanislava BLATNIK, Jure ČATO, Alojz HRASTOVEC, Jožef ILEŠIČ, Vinko RUDOLF, Franc SNOJ, Jože BLATNIK, Ludvik DROBEŽ, Stjepan MITROVIČ, Matija SMOLIČ, Anton ŠINKOVEC

TOZD MONTAŽA

Avgust SLAPNIK, Jože URŠIČ, Stjepan MATJAČIČ, Dušan LJUBOJA, Jovan KRNIČ, Obrad ŽEŽELJ

TOZD TVN

Olga RUPNIK, Silvester FERME

TOZD PZO

Pero DUSPARA, Alojz GREGORIČ, Jakov KLARIČ dipl. inž., Alojz MANDELJ, Jože VIDMAR, Nikola BOŽDAR, Anton VOVK, Stanislav PORLE, Stanislav RUS, Albin VIDIC

TOZD PPO

Janez MLAKAR, Bernard BRADAC, Slobodan NIKOLIČ, Srečko ŠINKO

TOZD IVET

Zdenko ZADEL inž., Ivan VAZAZ, Miran SIMERL, Benedikt ŽEHELJ, Nebojša ARDELIČ, Ivan BUDNA, Ivan GRAHEK, Branko SINDIČIČ, Franc FLISAR

TOZD ZSE

Lucija ŠEPEC, Marija BREGANT, Zofija JERNEJČIČ, Ana KUHELJ, Maksimiljan ŠTRUKELJ, Slavko ŽNIDARŠIČ.

IZPOD LOVSKE MUŠICE

● Ko se začne lov na velike zveri, se navadno izgubijo sledi.

● Jeleni-vodniku pomenijo rogovi kapital, ki mu zagotavlja mesto v skupini ali vodstvo v čredi. Človeku pa na žalost tak kapital vedno razruši ognjišče.

● Delo nekaterih komisij za preverjanje izvora premoženja spominja na neizkušena lovca. Streljajo z majhnimi naboji in cilj samo oplazijo.

Veterani govorijo o sebi

Litostroj praznuje letos svojo 32-letnico, zato tudi ni nenavadno, da je med nami še veliko sodelavcev, ki živijo z Litostrojem vse od njegovega »rojstva«. Spremljali so njegov nastanek, razvoj, spremembe, rast, pa tudi težave in neuspehe, ki pa so jih z voljo in delom vedno premagali. O letih, ki so jih preživeli v tovarni, vedno povedati veliko — saj se je okrog Litostroja vrtela skoraj polovica njihovega življenja; na žalost pa se vsega ne da napisati v nekaj besedah. Prav tako tudi ne moremo predstaviti vseh veteranov, ker nam tega ne dopušča prostor. Prosili pa smo štiri med njimi, da nam povedo nekaj več o tem, kakšni so bili njihovi začetki, kakšna je bila njihova življenjska, delovna in strokovna pot in kako so sami doživljali spremembe in razvoj Litostroja. Vsak ga je seveda doživljal po svoje — skupna ugotovitev pa je ena: Litostroj jim pomeni več kot samo tovarno — to je delovna organizacija, s katero so živeli in sami pripomogli, da je postala to, kar je. Nanjo so ponosni in veseli vseh naših uspehov. To so bila leta entuzijazma, ki se jih spominjajo najraje in jim nemara danes pomenijo največ.

JANEZ DIMNIK

Za strojnega ključavničarja sem se učil v nekdanji livarni in tovarni strojev na Kodeljevem, ki pa je bila leta 1947 priključena Litostroju. V Litostroj sem tako prišel septembra 1947 in še isti mesec opravil tudi pomočniški izpit.

Ker smo v obratu na Kodeljevem izdelovali vse vrste poljedelskih strojev, smo pripeljali s seboj tudi nekaj motornih slamoreznic, ki smo jih potem dokončali v Litostroju. To je bilo tudi moje prvo delo v tej tovarni. Delali smo v sedanji čistilnici sive litine. Vendar je bil ta objekt takrat še nedograjen, tako da delovni pogoji niso bili najboljši.

Takratni Litostroj se je seveda precej razlikoval od današnjega. Če se spomnim nazaj v leto 1947, se je Litostroj šele gradil, bil je le delček tistega, kar je Litostroj danes. Siva livarna je šele začela obratovati, priteklo pa je železo in to je bil velik dogodek za takratni Litostroj, za Slovenijo, pa tudi za celotno državo, saj je bil Litostroj zelo pomemben za izgradnjo naše težke industrije — za obnovo naše dežele.

Kot sem že povedal, delovni pogoji niso bili najboljši, primanjkovalo je tudi strokovnega kadra, tako da smo bili delavci pogostokrat prepuščeni lastni iznajdljivosti.

Ko se je ustanavljala takratna obdelovalnica, ki je bila v zgradbi današnjega strojnega oddelka, sem se tudi jaz preselil v ta obrat. Takrat je namreč primanjkovalo delavcev, ki bi delali na strojih, zato so me premestili na delovno mesto rezkalca. Delal sem torej na rezkalnem stroju, po potrebi pa tudi na drugih strojih.

Leta 1947 sem šel služiti vojaški rok, po odsluženju vojaškega roka pa sem se vrnil nazaj v Litostroj. Spet sem delal na rezkalnem stroju, kadar je bilo potrebno pa tudi na rezkalnem-vrtalnem stroju (borverk). Nekaj časa

sem delal tudi v težki obdelavi, potem sem šel nazaj v srednjo obdelavo — na rezkalno-vrtalni stroj, kjer delam še danes.

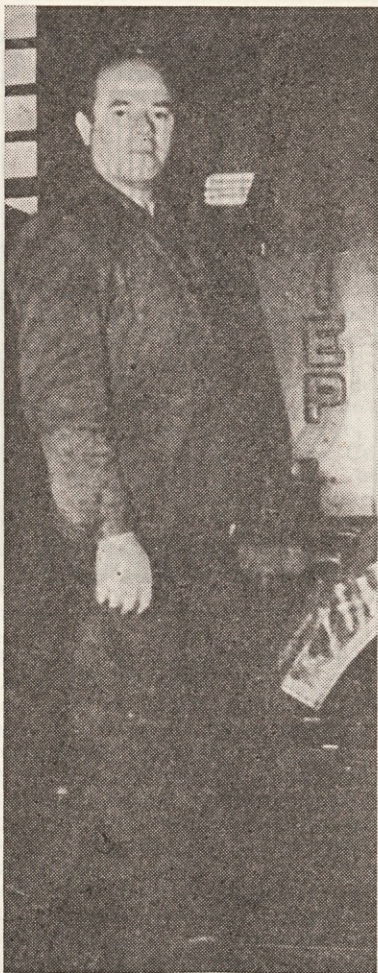
Ko smo postopoma zamenjali stare stroje za nove, bolj izpopolnjene, smo se morali izpopolnjevati tudi delavci sami. Delo na novjših strojih je precej zahtevno in da ga lahko uspešno opravljáš, je potrebno precej prakse in seveda tudi znanja. Vendar pa je delo po drugi strani tudi lažje, ker imamo bolj izpopolnjene stroje in sodobno orodje.

Litostroj je od takrat, ko sem prvič stopil vanj, pa do danes močno napredoval. Zgradili smo številne moderno opremljene objekte in sedaj gradimo še nove. Imamo tudi lastni izobraževalni center, ki skrbi za nov kader, za politično in strokovno izobraževanje mladine in odraslih.

Vse te novosti so v ponos vsem delavcem, posebno pa še nam starejšim, ki smo dobesedno zrasi s tovarno. Ponosni smo tudi na to, da je Litostroj s svojim deležem enakovredno sodeloval v izgradnji in obnovi sedanjega gospodarstva in da je prispeval k širjenju slovesa jugoslovanskih izdelkov tudi izven naših meja, saj so naši proizvodi znani ne samo doma, ampak tudi v svetu.

Delavci Litostroja smo bili tudi med prvimi v Jugoslaviji, ki smo prevzeli tovarno v svoje roke, ki smo jo začeli sami upravljati. Pri uvajanju samoupravljanja so seveda nastopile tudi težave, pokazalo se je tudi nezaupanje, toda vse kar je novo, človek sprejme z nezaupanjem. Danes je samoupravljanje že precej zaživel, čeprav še ni popolno, saj delavci vse premalo izkoriščamo možnosti, da se vključujemo v razprave in odločanje pomembnejših vprašanj in smo preveč pasivni. Upajmo pa, da se bo tudi to spremenilo, saj je v interesu nas vseh.

Vprašali ste me, če se spominjam kakega posebnega dogodka. Takih dogodkov je več, najbolj pa se spominjam tegale, ker sem bil tudi sam »vpleten«. Bilo je leta 1953. Delal sem na »karusel stružnici« in sicer v popoldanski izmeni. K meni je prišel takratni obratni zdravnik dr. Klar in rekel: »Jože, pazi, da se ti kaj ne zgodi!« Ne vem, s kom me je zamenjal, vem le to, da se ni nikoli prej, pa tudi pozneje oglašil pri meni. Pol ure po tem obisku pa mi je pri menjanju komada na stroju le-ta padel na levo roko in mi odščipnil tri prste. V bližini je bilo skladišče stružnih nožev, tu pa je bila tudi skrinjica za prvo pomoč. Pohitel sem tja in prosil sodelavko, ki je delala v skladišču, da me obveže. Ko pa je zagledala moje prste, se je sesedla na stol, in bi ji navsezadnje skoraj sam moral pomagati, namesto da bi ona meni. Drugi dan sem se seveda oglašil pri zdravniku, pa mi je rekel: »No, ali ti nisem rekel, da pazi?!« Od takrat pa mi je ostal tudi majhen »spominček«, tako da se bom tega dogodka vedno spominjal.

IVAN BOKAL

Leta 1946 sem se učil za poklic strojnega ključavničarja v Tovarni in livarni strojev na Kodeljevem, ki je bila jeseni leta 1947 priključena k Litostroju, takrat sem opravil tudi končni izpit. Najprej sem bil zaposlen kot strojni ključavničar, po postavitvi obdelovalnih strojev v prostore, kjer je sedaj modelna mizarina, pa sem najprej delal kot rezkalec. To delo je prekinila vojaščina. Ko sem se vrnil, so bili obdelovalni stroji že montirani v sedanji obdelovalnici. Tu sem vrsto let delal kot rezkalec, potem kot borverkist, kontrolor, leta 1962 sem postal delovodja v težki obdelavi in na tem delovnem mestu sem še sedaj.

Ker izhajam iz delavske družine, sem bil zelo ponosen, da delam v na novo nastajajoči tovarni, še posebej zato, ker sem bil mlad in me je vse zelo zanimalo. Skupno z Litostrojem smo rasti tudi delavci in se strokovno in vsestransko usposabljali. Velike moderne delavnice, mnogi novi stroji, ki so napolnili zgrajene objekte, so dajali izreden vtis rasti ne samo nove tovarne, pač pa smo čutili tudi nastajanje nove, mlade in močne države. Bil sem ponosen, pa tudi sedaj sem še, da delam v Titovih zavodih Litostroj, kar velja še posebej za leto 1950 in po njem, ko smo stopili na pot samoupravljanja. V samoupravljanju smo čutili nekaj novega, predvsem pa me je navdajal občutek, da je s samoupravljanjem moj odnos do tovarne drugačen. Čutil sem, da ne prihajam v tovarno samo na delo, pač pa da sodelujem in sodeloam tudi pri mnogih drugih pomembnih stvareh. Predvsem me je kot mladega komunista zanimalo vse, kar smo se dogovorili na samoupravnih organih. Ti so tedaj imeli odločilno vlogo, prav tako tudi družbenopolitične organizacije, v katerih delujem že od vsega začetka.

O dvaintridesetih letih Litostroja in skoraj tridesetih letih samoupravljanja bi lahko povedal marsikaj. Imeli smo svetle pa tudi težke trenutke, vendar je delo in življenje v tako veliki tovarni, kot je Litostroj, zmeraj teklo odgovorno naprej.

Bil sem priča izrednega napredka, tako v razvijanju in poglabljanju samoupravnih odnosov, kakor tudi doseganju vse večjih proizvodnih rezultatov, osvajanju novih proizvodov, posodabljanju proizvodnih procesov in obenem programu investicijske politike v zadnjem času. Vse to je tudi delček prizadevanj nas, ki smo v kolektivu od vsega začetka, pa tistih starejših sodelavcev, ki jih danes ni več med nami, ali pa že uživajo zasluženi pokoj.

RADO AVBELJ

V podjetje sem prišel 1. aprila 1947. leta in dobil matično številko 29. Istega dne je prišel tudi tovariš Karel Korošec in dobil št. 26. On je bil tudi moj prvi vodja, katerega bogate delovne izkušnje iz litostrojske podružnice Kodeljevo so mi bile vodilo v mojem nadaljnjem delu. Bil sem v statistiki, Planskem oddelku in Pripravi dela, leta 1952 pa sem končno pristal v oddelku Predkalkulacije, kjer sem tudi izdelal prvo kalkulacijo za ponudbo HE VU-ZENICA-VUHRED in se tako specializiral za kalkulacije turbin in opreme.

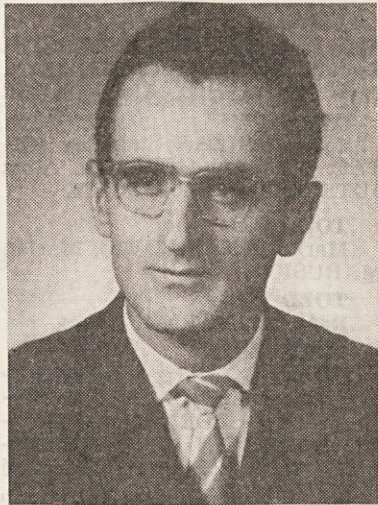
Odgovorno delo in strogi nadrejeni so me izoblikovali v delavca, ki je skupno s sodelavci iz Projektive in Prodaje pomagal graditi in razvijati celotni sistem priprave in obdelave ponudb. Pri tem ne smem pozabiti na pokojnega inž. Marna, ki mi je s svojim požrtvovalnim delom ter izredno natančnostjo pomagal pri mojem izpopolnjevanju in nadaljnjem delu.

Tako pridobljene izkušnje so mi omogočile, da sem leta 1961 prevzel vodstvo oddelka Predkalkulacije, kjer sem ostal do leta 1975, ko sem bil premeščen v vodstvo Prodaje. Tu sem tesno sodeloval z direktorjem inž. Šturmom in sem s pomočjo njegovega širokega poznavanja prodajnih problemov še dopolnil svoje znanje tudi na tem področju. Leta 1978 sem prevzel vodstvo službe vseh kalkulacij.

Poleg mnogih strokovnih tečajev sem leta 1973 diplomiral na VEKS in upam, da bom lahko izkoristil pridobljene izkušnje, znanje in dolgoletno prakso.

Medsebojni odnosi so znatno slabši kot v prvih letih razvoja naše tovarne, saj smo takrat živeli složno, kakor velika družina, med nami ni bilo razprtij, čeprav so tudi takrat bili čisto problemi okrog OD in smo pogosto delali od jutra do večera brez plačanih nadur.

Naraščajoča vsestranska nedisциплиna in neodgovornost sta eden izmed osnovnih vzrokov, da tudi proizvodni in samoupravni odnosi niso najbolj zadovoljivi, saj vedno manj spoštujemo posamezne in

Rado Avbelj

skupne delovne naloge kakor tudi samoupravne dogovore. V primerjavi z ostalimi podobnimi podjetji mi do sedaj še nismo občutili kakega težjega kriznega obdobja, vendar tak položaj lahko kaj hitro nastane, če ne bomo ostro in takoj odpravili vse nepravilnosti, ki bi lahko ovirale naš nadaljnji razvoj in uveljavljanje na tržišču. Kaj mislim o mladih?! Z izjemo manjšine preveč govorijo, obljublajo in zahtevajo ter mnogo premalo delajo!

Od mnogih veselih dogodkov mi je najbolj ostal v spominu tale: Ko je sindikalna skupina Vzdrževanje obratov morala predati prehodno zastavico Livarni, ki je bila tisto leto uspešnejša pri svojem delu, je predsednik te skupine stopil na govorniški oder in se takole opravičil: »Tovariši! Ali veste, zakaj smo tokrat izgubili prehodno zastavico?« Vse tiho. »Zato vendar, da jo bomo lahko kdaj pozneje spet dobili nazaj.«

Na koncu želim našemu kolektivu ter posebej vsem sodelavcem — jubilarantom še mnogo sreče in uspehov!

ALOJZ BRENČIČ

Še ko sem bil v vojaški službi, smo na večernih sestankih veliko govorili o tem, kakšen gigant bo čez leta postal komaj dobro spočeta tovarna Litostroj.

Pred odsluženjem vojaškega roka sem v odsluženju moje enote oddal pismeno vlogo s prošnjo, da bi želel delati v Litostroju. Kmalu sem dobil pozitiven odgovor, naj se po odsluženju vojaščine zglašim v porajajoči se tovarni.

Tako sem se zaposlil v Litostroju 15. oktobra 1947. Na lastno željo sem dobil delo v obratnem knjigovodstvu računovodstva. Po približno sedmih letih sem bil kot obratni knjigovodja v takratno obdelovalnico, kjer sem med drugim delom vodil tudi uradno (sedaj poentersko) službo.

Ko smo v Litostroju dobili prvi računalnik, me je delo na njem takoj pritegnilo. V samem začetku sem samo pomagal pri poizkusnem obračunu plač. Prvo plačo smo zračunali »klasično« in na računalniku, to pa zato, ker smo se vsi dobro zavedali, kako občutljivo je to delo. Postopoma smo obvladali celoten obračun plač. Seveda se je morala poenterska služba na terenu prilagoditi novim zahtevam zajemanja porabljenih ur in mnogo večji natančnosti. Priimek delavca se je moral spremeniti v šifro — tu pa se še danes včasih zatakne.

Ko je delo steklo, sem opustil delo obratnega knjigovodja in se preselil v klet obdelovalnice, kjer je računalnik dobil svoj prostor. Ko si prišel v prostor, kjer so luknjali podatke na kartice, je pritegnil pozornost obiskovalca meterski napis na steni »MISLI!« Skoda, da se je ta napis ob selitvi v kletne prostore IRRP izgubil.

Sedaj že dvajset let delam pri strojnem obračunu plač, upam pa, da bom dočkal tudi 35-letnico Litostroja, in istočasno tudi svojo upokojitev.

32 let — to je dolga doba. Veliko doživetij, veliko sprememb v službi in v načinu življenja. V samem začetku smo se vsi med sabo poznali, danes se kvečjemu samo po priimkih. Tudi družabno življenje v prostem času je zamrlo. Še ko nismo imeli avtomobilov, smo se v oddelku velikokrat zmenili za kakšen družaben izlet s kolesi, danes ti nudi jo izlet z avtobusom, pa ni takšnega odziva kot včasih. Način in tempo življenja sta vse to spremenila. Občutek imam, da danes živimo hitreje kot včasih.

Mi »stari« bomo počasi drug za drugim prepustili svoje delo mlajšim, saj bodočnost je na mladih.

ISKRICE

Veliko moraš vedeti, preden opaziš, kako malo veš

Waggeri

Ne misli, da si dober, če si najboljši med najslabšimi

Latinski pregovor

Nasvet je nekaj, kar močnim ni potrebno, bedaki pa ga ne poslušajo

Gerland Pollard

Ob višku turistične sezone

Ko v sredini naše počitniške sezone analiziramo uspešnost našega dela in zadovoljstvo naših gostov, lahko ugotovimo, da poteka normalno brez večjih pripomb. Kljub temu, da smo v letošnji sezoni imeli nekaj težav, za katere marsikdo ni niti vedel, smo jih ugodno premostili. Veliko povpraševanje gostov iz tujine za letovanje na Jadranu je povzročilo, da smo bili domači gostje letos nekoliko postavljeni ob stran. Tako na primer nismo mogli ob najemanju zunanjih kapacitet rezervirati niti ene postelje v hotelskih sobah, bungalovih ali v depandansah. Največ, kar smo s posredovanjem turističnih birojev uspeli dobiti, so bile zasebne sobe in hrana v hotelskih restavracijah.

Iz ankete, ki smo jo napravili, je razvidno, da je bila večina članov kolektiva zadovoljna. Seveda pa so se našli tudi posamezniki, ki so bili drugačnega mnenja in so se pritoževali glede prehrane ali oddaljenosti do restavracije.

Nam kot organizatorju letovanja je v največje zadovoljstvo, da smo uspeli ugoditi skoraj vsem prosilcem — kolikor se je to le dalo. Težave smo imeli le s prikolicami, ker vsem nismo mogli ugoditi. Z dodatnim nakupom še treh prikolic, ki smo jih na željo sindikata namestiti v kampu Fun-tana pri Vrsarju, smo imeli nekoliko težav. Proizvajalec jih ni mogel pravočasno preskrbeti, do-

bili smo jih z dvoizmensko zamudno.

Tudi v Fiesi je v tem letu prišlo do težav. Sanitarna inšpekcija je zahtevala večje popravke v domu ena in kuhinji, da bi lahko dobili dovoljenje za obratovanje še za letošnjo sezono.

Kljub vsem težavam smo uspeli zagotoviti normalno poslovanje, seveda pod pogoji, ki so nam jih narekovali okoliščine.

Nekoliko več dela smo imeli z izpolnitvijo planskih obveznosti. Posamezniki so namreč zaradi važnega in neodložljivega dela odpovedali ali zamenjevali dopuste, kar smo z razumevanjem sprejeli in skušali stvari urediti v obojestransko zadovoljstvo.

Letošnja sezona je po številu prosilcev za letovanja v naših zmogljivostih presegla vse dosedanje.

Tudi Sorica je presegla vsa pričakovanja, k temu je prispevala rekonstrukcija prostorov v spodnjem domu in delna modernizacija zgornjega doma.

Cena letovanj je bila zelo dostopna, še posebno regresiranje za člane kolektiva, njihove nezaposlene žene in otroke. Vendar pa bi bilo dobro, da bi sindikalne organizacije v tozdih razmislile o predlogu, po katerem bi v prihodnje regres za nezaposlene žene in otroke ukinili.

Letos bo v naši organizaciji letovalo naslednje število dopustnikov:

v Fiesi 737
v Kukljici 252
v Pulju 261
v prikolicah v Premanturi 208
na Soriški planini preko 500

Organizirali smo tudi nekaj izletov na Češkoslovaško, katerih se je udeležilo preko 300 Litostrojčanov, na Poljsko 40, isto število jih je bilo tudi na izletu v Makedonijo — na Dojransko jezero. V letošnjem letu pa name-ravamo organizirati tudi izlet naših upokoјencev v Poreč.

M. Vidmar

OBVESTILO UPOKOJENCEM

Vse upokoјence obveščamo, da bomo letos ponovno organizirali tridnevni izlet v Poreč. Izlet bo od 1. do 3. oktobra, prijavite pa se lahko do 10. septembra 1979.

Več informacij o izletu lahko dobite v TOZD Zunanja storitvena enota na Ljubeljski 19/a ali po telefonu 556-021 int. 262.

Počitniški domovi Litostroj

PRIČELI SO SNEMATI FILM »PIONIRJI SAMOUPRAVLJANJA«

Leto 1980 bo leto pomembnih samoupravnih jubilejev. Preteklo bo namreč že 30 let odkar smo leta 1950 na podlagi sprejetega zakona o delavskem samoupravljanju kot pionirji samoupravljanja izvolili prve samoupravne organe tudi v naši tovarni. S tem dejanjem smo stopili na pot samoupravljanja in pričeli uresničevati našo lastno izvirno socialistično demokracijo. Komaj 5 let po drugi svetovni vojni je v intenzivni obnovi porušene Jugoslavije kar 215 tedaj največjih industrijskih podjetij pričelo prve samoupravne korake. Zato lahko upravičeno rečemo, da so delavci teh kolektivov kot pionirji pričeli uresničevati naše samoupravljanje.

Tem pionirskim dejanjem in pa celotnemu razvoju samoupravljanja v Jugoslaviji od tedaj pa do danes je posvečen film, ki nosi delovni naslov »Pionirji samoupravljanja«.

Ekipa zagrebškega podjetja za proizvodnjo in distribucijo »ADRIA FILM« je že 27. junija letos pričela na dan samoupravljalcev Jugoslavije snemati dokumentarni dolgometražni barvni film o začetnikih samoupravljanja. Približno sto delovnih dni bo trajalo snemanje tega pomembnega dela po Jugoslaviji, predvsem v tistih kolektivih, ki so že leta 1950 stopili na pot samoupravljanja.

Zanimivo je, da sredstva za proizvodnjo tega filma na podlagi samoupravnega sporazuma združujejo delavci številnih največjih jugoslovanskih organizacij združenega dela, predvsem pa tistih, ki jih upravičeno imenujemo »Pionirji samoupravljanja«, med njimi so tudi Titovi zavodi Litostroj. Prav pri nas bo zagrebška ekipa na podlagi scenarija posnela nekatere značilnosti začetkov in razvoja samoupravljanja v Litostroju. Uporabili pa bodo tudi številne avtentične filmske (filmske novosti), televizijske in druge arhijske dokumente o izgradnji, razvoju in samoupravljanju v Litostroju.

Slavnostna premiera tega filma bo predvidoma na dan samoupravljalcev Jugoslavije 27. junija 1980 in bo sestavni del jubilejne proslave.

K. Gornik

Popravki

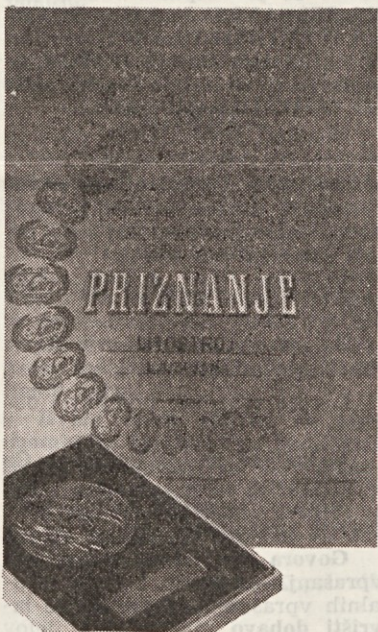
No, pa smo ga spet polomili! Zdaj že nekaj časa nismo naredili kakšne večje napake, zato pa jih je bilo v julijski številki nekaj več. V povprečju je kar v redu, ali ne?

Opravičila zdaj nič več ne pomagajo — napake je pač treba popraviti, ampak — ali se vam ne zdi, da je bilo julija tako vroče, da se še misliti ni pošteno dalo?

Da ne bi bili napačno informirani, moramo povedati, da je našemu vodji zavarovanja res ime Ciril, piše pa se VREČA in ne Vrečar. To si velja zapomniti! Pa tudi pri dolžnostih, ki jih opravlja, smo ga polomili. Tovariš Vreča predvsem vodi oddelke zavarovanja in skrbi za usklajeno delo vratarjev-čuvajev in recepcijev, kurirsko službo pa žedolgo vodi, in to uspešno, tovarišica Jožica Snoj. Ob tem imamo še poklicno gasilsko enoto, ki jo vodi tovariš Stefan Vogrinčič, delo vseh teh služb in delo oddelka za vojaške zadeve in civilno zaščito pa vodi in usklajuje tovariš Vasja Kreft.

Tako, zdaj smo postavili stvari na svoja mesta in upamo, da nam boste to neljubo napako odpustili.

In da ne boste mislili, da smo s tem opravili, se moramo opravičiti še za eno napako oziroma za spodrsrljaj na 8. strani v član-ku Priznanje za dolgoletno sodelovanje, kjer je izpadla slika

priznanja. Zato iz samega članka ni bilo razvidno, da je ob stoletnici tovarne brusov SWATY prejela njihovo priznanje in plaketo naša delovna organizacija. Tudi za to napako se opravičujemo in sliko objavljamo naknadno.

No, in da se ne bo potrebno v prihodnje spet opravičevati, rajše obljubimo, da se bomo poboljšali. Za sedaj pa — brez zamer!

Uredništvo

Solidarni kljub vsemu

PARTICIPACIJA PO LITOSTROJSKO

K zdravniku ne grem preveč rada, čeprav bi bilo včasih že kar treba — k zobozdravniku pa še celo ne. Zato tudi ni čudno, da skoraj vedno znova pozabim na obvezno participacijo pri zdravstvenih uslugah. Ne, da ne bi vedela zanj — kratko malo pozabim. Minilo je že tisto obdobje, ko smo se vsi jezili (seveda tudi jaz) in robantili nad tem, da bomo zdaj morali še »dohtarja« plačevati in smo se s tem novim ukrepom kar nekako sprijaznili.

Nedavno tega pa sem morala k zdravniku. Sele ko sem prišla do sestre, sem se spet spomnila, da sem spet pozabila denar. Čeprav vrsta čakajočih ni bila dolga, mi je bilo žal kar oditi, zato sem se vdala v usodo in se pripravila na sestrino oštevanje zaradi moje malomarnosti. Zdravnik me je pregledal, mi napisal recept in potem sem sestri priznala, da sem seveda brez denarja. Ampak graje sploh ni bilo. Le vedro se je zasmejala in mi rekla — saj niste edini, ki ste pozabili. Denar prinesite pač enega naslednjih dni. Kar oddahnila sem si, pa tudi hvaležna sem ji bila za razumevanje. Zavedam se, da mi tista dva tisočaka ne bosta naredila luknje v mojem proračunu, pomislila pa sem na paciente, ki mogoče zdravnika potrebujejo pogosteje — in to nekaj stane. Vesela sem bila, da imamo v Litostrojski ambulanti medicinsko osebje, ki ni togo birokratsko, temveč so to prijazni ljudje, ki so znali »ukrotiti« tisto »nesocialno participacijo«.

In čisto potihem sem si obljubila, da bom že naslednji dan odnesla k zobozdravniku pet dinarjev, ki mi jih je zmanjkalo že lansko leto, ko mi je popravil zob.

-cht-

Izredna krvodajalska akcija

Rdeči križ občine Ljubljana-Siška nam je poslal poziv, naj zberemo vsaj 15 do 20 ljudi, ki so pripravljeni darovati svojo kri. Čeprav je čas poletnih dopustov, nesreče ne počivajo in tako potreba po krvi, kljub manjšemu številu darovalcev, ni nič manjša.

Nismo šli v široko akcijo obveščanja, ker za to ni bilo časa niti možnosti, a kljub temu se je 26. julija 1979 v zgodnjih jutranjih urah zbralo na transfuzijski postaji 19 Litostrojčanov.

Kri so tega dne darovali delavci iz TOZD PZO tov. Mirko Marenče, Stane Šmid, Salih Sakalić, Jože Markovič, Milan Šibelja, Ivan Grabnar, Stanko Strmec, Milan Dernulovec in Vinko Pavec.

Iz TOZD Montaža se je odvzemu krvi odzval tov. Rade Potič, iz DS SSP tov. Marica Hrovat, Liljana Krastič, Janez Sansoni, Vasja Kreft, Marjan Mastnak, Anton Tomažič in Anica Ižanec in iz TOZD PUM tov. Alojz Capuder in Vinko Oberstar.

Vsem darovalcem se za njihovo humano dejanje najlepše zahvaljujemo, vse ostale Litostrojčane pa vabimo, da se nam priključijo ob redni krvodajalski akciji, ki bo predvidoma v mesecu decembru.

Na svidenje — kajti le kri lahko nadomesti kri!

M. Kreft

RAZPIS

Izobraževalni center razpisuje za delavce delovne organizacije Litostroj naslednje oblike izobraževanja:

1. POKLICNA KOVINARSKA IN ELEKTRO ŠOLA — izobraževanje za poklice:

strojni mehanik, strugar, rezkalec, orodjar.

Pogoji za vpis: dokončana osemletna osnovna šola, najmanj 2 leti proizvodnega dela v bodočem poklicu, odslužen vojaški rok.

Šolanje z zaključnim izpitom traja do dve šolski leti.

2. ŠOLA ZA KOVINARKE IN METALURŠKE DELAVCE (ozki poklicni profil) — za poklice:

talilec, jedrar, kalupar, obločni ročni varilec.

Pogoji za vpis: dokončanih najmanj 6 razredov osnovne šole, najmanj 2 leti proizvodnega dela v bodočem poklicu, odslužen vojaški rok.

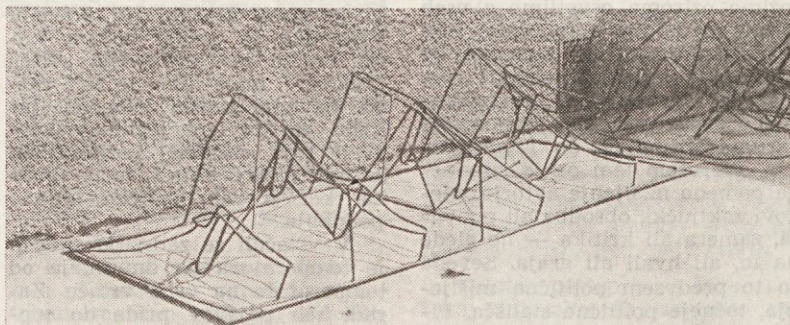
Šolanje z zaključnim izpitom traja do 15 mesecev.

Oddelke v obeh vrstah šol bomo odprli, če bo prijavljenih dovolj kandidatov.

3. JEZIKOVNI TEČAJI ZA NEMŠKI IN ANGLEŠKI JEZIK — začetni in nadaljevalni — informacije po telefonu int. 474.

Prijavite se v tajništvo izobraževalnega centra do 25. avgusta 1979.

Hkrati obveščamo, da so v poklicni kovinarski in elektro šoli za mladino še prosta mesta za poklice strugar in rezkalec.

Na sliki je stajalo za kolesa pred našo restavracijo, vendar se ob pogledu nanj vprašaj, če sploh še lahko služi svojemu namenu — bolj ali manj navdušenih kolesarjev je namreč ob novih »bencinskih ukrepih« iz dneva v dan več.

(Foto: J. Zlebnik)

Od zamisli do novinarskega prispevka

Piše Marjana Habicht

Komentar

Niti tisk niti radio ali televizija ne morejo živeti samo od vesti in poročil o dogodkih, ki se dnevno dogajajo. Prvenstvena naloga sredstev javnega obveščanja je informiranje, vendar ne edina. Bralci si ne želijo pravočasne in točne obveščene, temveč zahteva in pričakuje, da se dogodek tudi podrobno obrazloži, da ga osvetli z vseh strani, da vsak pojav resno prouči in da poudarimo vpliv tega pojava na vsa dogajanja v širši in ožji družbeni skupnosti.

V novinarske zvrsti, ki razpravljajo, razlagajo, tolmačijo, dajejo ocene in stališča, uvrščamo beležko, družbeno kroniko, komentar, članek in recenzijo. Te oblike pisanja so si med seboj zelo podobne in imajo skupni cilj, različen pa imajo pristop in razlaganje dejstev, pa tudi izbor teme in način obdelave.

Beležka obsega neko podrobnost iz družbe, komentar razlaga nek pojav ali nek dogodek v družbi, članek na široko razlaga enega ali več pojavov, obravnava jih kot celoto, jih analizira in jim daje drugo razsežnost, družbena kronika žigosa nepravilnosti v obnašanju ljudi ali skupin ljudi, recenzija pa je družbeno ovrednotenje nekega umetniškega ali znanstvenega dela.

Ker so si pravila pri vseh teh podzvrsteh zelo podobna, se raje omejimo le na razlago značilnosti komentarja, ki ga mi na splošno tudi najpogosteje uporabljamo. Velja pa poudariti še to, da je morda prav zaradi svoje težavnosti najmanj zastopan v našem časopisu. Komentar oblikuje pretehtano in celovito pisanje, ki temelji na širokem znanju, razgledanosti in objektivnosti. Malo piscev je (posebno pri tovarniškem tisku), ki si upajo pisati komentarje, še manj pa je dobrih komentarjev. Kje so vzroki? V nepoznavanju problemov ali nesposobnosti komentirati jih?

Kaj je torej komentar?

Komentar ima nalogo aktualne dogodke oziroma pojave družbenega življenja komentirati, to je pojasniti, osvetliti. V določenem oziru je lahko tudi dopolnilo novice. Medtem ko novinarske zvrsti samo s predstavo dejstev, njihovo izbiro in oblikovanjem pripeljejo bralca do pravilne razsoje, ga vodi komentar h globljemu razumevanju dogodka ali pojava, s tem da mu pojasni, osvetli njegove okoliščine in ozadje in da ga postavlja v zvezo z drugimi dejstvi in pojavi ter ga ocenjuje.

Da bi se lotili pisanja komentarja, mora seveda obstajati povod — to je lahko nek dogodek, pojav, človek. Komentar najpogosteje pišemo šele po dogodku (ko je le-ta že mimo). Že samo to dejstvo zahteva, da se pred to novinarsko zvrstjo že prej pojavi vest o dogodku, ali pa jo komentar vsebuje na začetku.

Komentar torej pomeni odzivanje (reagiranje) na aktualne dnevne dogodke, ni pa tudi nujno, da so dogodki strogo aktualni — morajo pa biti stalno prisotni ali pa se morajo vsaj občasno pojavljati v družbi. Seveda pa lahko komentar pomeni tudi reagiranje na bodoče dogodke in pojave, ki jih pričakujemo, s ciljem, da jih razložimo oziroma osvetlimo z vseh strani in da jim damo neko razsežnost. (Mimogrede: komentar je latinska beseda in pomeni: razlaganje, tolmačenje, razmišljanje). Komentar želi s pomočjo razuma pripeljati do razumevanja. Pri vsem tem pa je izrednega pomena mišljenje avtorja, njegovi zaključki, obsodba ali pohvala, zamera ali kritika — ne glede na to, ali hvali ali graja. Seveda so to predvsem politična mišljenja, točneje politična stališča. Pisec pa lahko doseže zaupanje bralcev s svojim objektivnim, resničnim, pogumnim, celovitim, iskrim, napovedujočim, točnim in popularnim pisanjem.

Komentar ima seveda tudi svojo zgradbo, ki je navadno iz treh delov:

- glava ali ekspozicija ali uvod,
- telo ali bistvo ali zaplet,
- zaključek ali poanta.

V uvodu opišemo nek dogodek ali na primer neko izjavo, o kateri v nadaljevanju podamo svoje stališče, oceno. Povod za pisanje komentarja mora biti aktualen in mora imeti splošen značaj.

Temu sledi **bistvo ali zaplet**, podobno kot v drami. To je zelo pomemben del komentarja; v njem navajamo dejstva, ki govorijo v prid eni ali drugi tezi, s težnjo, da že sama dejstva nakažejo zaključek, ki sledi. Prav v tem delu članka avtor najlažje odkrije poznavanje problematike, svojo kulturo in iznajdljivost, da v tej kopici podatkov izbere najbolj prepričljive in neovrgljive, tiste, ki gredo v prid njegovi konceptiji, stališču in zaključku.

Sele z **zaključkom** pa komentar (ali beležka ali družbena kronika) dobi svojo prodornost in doseže svoj namen. To pogosto lahko dosežemo z enim samim stavkom ali s celim odstavkom, ki vsebuje tudi svoje sporočilo. Zaključek pomeni kategorično stališče, napad ali obrambo, vsebuje pa tudi zahtevo za sprožitev neke akcije. Zaključek mora biti jase, nedvoumen in brez napotka: »Treba bi bilo narediti...« Svo-

jo misel ali sporočilo moramo izraziti z razmišljanjem, analizo in dokazovanjem o nujnosti ukrepanja na boljše.

Obstaja tudi mnenje, da komentarja ni potrebno končati z nekim stališčem, da bralcem pustimo pravico do lastnega mnenja. To pomeni, naj bi bralci prišli do zaključka že sami in sicer na podlagi argumentov, ki jih navedemo v zapletu članka. Včasih je ta način celo veliko boljši in učinkovitejši, ker se bralcem ne vsiljujemo, temveč jim na prefinjen način sporočamo in posredujemo svoje sporočilo.

Tu lahko na kratko omenimo še **karikaturu**, čeprav po svojih izraznih sredstvih bolj spada v umetnost. (Beseda karikatura označuje način poudarjanja karakterističnih lastnosti neke osebe ali dogodka, z namenom doseči učinek smešnosti ali satiričnosti). **Karikatura je svojevrsten komentar, ki nekaj razlaga, in kar je še pomembnejše, daje oceno in označuje vse, kar je nepravilnega v družbi, politiki in medosebnih odnosih.**

Karikatura ima po ostrini svoje kritike nešteto odtenkov: od blagega dobronamernega posmeha do ostrega obračuna. Njena tarča so navadno nosilci oblasti, režima in nazadnjaštvo vodilne politike. Dobra karikatura je praviloma vedno napredna — mobilizira ljudi v borbi za resnico in pravico. Dobra in pravočasna karikatura ima zelo velik pomen in lahko doseže veliko večji učinek kot katerikoli briljantno napisan članek ali komentar. Zato so tudi toliko bolj cenjena dela zares dobri karikaturistov.

Polje

(Foto: Peter Poženel)

Viševnik

Na Viševnik, vrh v sklopu Pokljuke, ni speljana nobena transverzala, prav tako ne moreš dobiti nobenega žiga v planinsko knjižnico.

Nazaj nas ni vodila nobena markacija, ker pot sploh ni označena, sicer pa je lepa steza speljana po trasi, kjer se pozimi smučajo. Nad traso je speljana žičnica, s katero se vozijo smučarji na višino približno 1800 m, in se od tod spuščajo v dolino. Z vrha Viševnika je zelo lep razgled na triglavsko pogorje, če je vreme ugodno, se vidi Triglav v vsej svoji veličini, Triglavski dom na Kredarici in Planika. Bolj zanimiva pot je iz Blejske boče čez Solnice, pod Malim Draškim vrhom na Studorski preval in naprej proti Vodnikovim kočim. Ta pot je markirana in pelje tik pod steno Malega Draškega vrha, ki je visok 2132 m. Na pobočju Viševnika je precej bogata flora. Veliko je Clusijevega svišča (zaščiten), malo nižje je zelo razvit navadni alpski zvonček, južnijski lan in lepi jeglič-avrikelj, ki je tudi zaščiten. Za Pokljuko je značilna drevesna združba smreka, ker ji zelo ustreza hladno podnebje.

V vrtačah se zadržuje sneg in je temperatura na dnu nižja od temperature na vrhu vrtače. Zaradi teh pojavov pride do toplotnega obrata ali inverzije. Takšna mesta se imenujejo tudi »mrazišča«.

Na našem pohodu pa so nas nadlegovale muhe. Neznani plani-

nec, ki je ravno takrat prišel na vrh Viševnika, je prinesel s seboj cel roj muh in mušč zadaj na nahrbtniku. Bilo je prav smešno in je sam ugotovil, zakaj se mu smeje, šele ko je nahrbtnik odložil.

Po enournem počitku smo sestopili v dolino in se odpravili proti domu. Tako smo tudi ta izlet, ki je bil v programu za leto 1979, uspešno izpeljali.

J. Pečjak

POZDRAVI VOJAKOV

Vročih dopustniških dni bo kmalu konec, verjetno pa bo precej lažje tudi našim vojakom — manj jim bo vroče pa tudi manj bodo mislili na prijatelje in znanke, ki se potepajo naokoli, medtem ko sami nosijo vojaško uniformo. Tudi pošte je bilo ta mesec nekoliko manj, oglasili pa so se: Hasan Musić iz Bileće, Slobodan Vidić iz Petrovca na Mlavi, Darko Žunić iz Benkovca, Stanko Jurić iz Titograda, Dževad Dervišević iz Valjeva, Lazo Josipović iz Sarajeva, Jože Dragonja iz Benkovca, Mihael Poljanšek iz Strumice, Jože Hrastovec iz Vranskega in Stanko Jurić Grgić iz Titograda.

Vsem hvala za pozdrave in čim manj dni do prihoda nazaj na delo in med prijatelje! Uredništvo

Jezikovne napake

V zadnjem času (končno!) je pri nas čutili povečano skrb za pravilno rabo slovenskega jezika v širšem družbenem prostoru, ne samo v ozkem strokovnem krogu jezikoslovcev. Spomladi je namreč SZDL Slovenije organizirala posvetovanje o javni rabi slovenščine, na katerem so sprejeli kup predlogov in sklepov za izboljšanje našega govorjenja in pisanja. Upajmo, da bodo rezultati kmalu vidni.

Slovenščina v javni rabi je postala že takšna, da bi lahko govorili že o ZLO-RABI jezika (sicer pa — roko na srce — priznajmo, da je slovenščina, ki je ne govorimo v javnosti, ampak doma, še slabša!). Naš jezik je zadnje čase zabredel v takšne vode, ki tečejo na jug (v srbohrvaščino), na sever (v nemščino) in še celo dlje (v angleščino pa še kam drugam). O tem smo nekaj v naši jezikovni rubriki že pisali (o srbohrvatizmih), nekaj še bomo (o tujkah), danes pa si bomo ogledali nekaj cvetk nekega nemogočega izražanja, ki se je v zadnjem času izredno razpaslo in postalo takorekoč že moda. Popolnoma napačne stavčne zveze — fraze ponavljamo za drugim kot papige (seveda, saj jih pogosto zagrešijo tudi govorniki na radiu in televiziji in pisci v časopisju), pri tem pa se ne zavedamo, da ne govorimo prav.

Ena izmed najmodernejših takih zvez je **TEMU NI TAKO**. Čemu? Saj ne gre za osebo ali predmet, temveč dejstvo! Zatorej je edino pravilno **TO NI TAKO**. Podobno se je razpasla tudi zveza **NA SESTANKU JE BIL GOVOR** ali **NA LETNEM PLANU**. Pravilno bi morali reči **JE BIL GOVOR**, še lepše pa bi se slišala osebna raba **SO GOVORILI O PLANU**.

Nekateri govorniki ali pisci se hočejo blesteče izražati, vendar je prav takšno izražanje dostikrat pomensko prazno — veliko govorijo a malo povedo: kaj smo pri nas **podvzeli** v te svrhe

Kaj smo v ta namen storili pri nas

Zanimanje za **koriščenje** dopustov raste

Ljudje zdaj bolj hodijo na dopust

V kolikor bo potrebno — Če bo potrebno

Moramo **sprovести** načrte — izpeljati, uresničiti načrte

Govora bo **okrog** aktualnih vprašanj — govorili bodo o aktualnih vprašanjih. Potrebno je **izvrišiti** dobavo manjkajočih delov — dobaviti dele. **Vrši se** izdelava zvarjencev — izdelujejo zvarjenice. **Se vršijo** pogovori — pogovori potekajo. S tem **doprinesemo** k uspehu — **prispevamo** k uspehu.

Izvršiti dobavo — dobaviti

Ali bo v stanju pokrivati povpraševanje — Ali bo zmogla zadostiti povpraševanju

Prvi plamenski rezalnik, ki je bil **kupljen s strani Litostroja** — ki ga je kupil Litostroj

Deli se **nahajajo** še v obdelavi — so še v obdelavi.

Nahajajo se še v postopku **izdelave** — jih še izdelujemo.

Končujemo z izdelavo — **končujemo izdelovanje**

Končujemo s čiščenjem — **končujemo čiščenje**

Ob priliki obiska delegacije — ob obisku delegacije

Stvari se **menjajo** — stvari se spreminjajo

Nadalje je izdelati načrt — izdelati moramo načrt

Moramo **pristopiti** k izpolnjevanju nalog — Moramo začeti izpolnjevati naloge

V vseh zgoraj naštetih primerih (večina jih je vzeta iz člankov, napisanih za objavo v našem glasilu!), sicer ne moremo govoriti o napakah, ampak o slabem izražanju, slabem slogu ali stilu. Dostikrat gre za dvojnost — ali rabiti izposojeno ali domačo besedo in človek z dobrim jezikovnim čutom se bo seveda odločil za drugo, za slovensko.

Verjetno ljudje v svojem vsakdanjem krogu govorijo bolje, naravnje, bolj po domače, torej bolj po slovensko, ko pa nekje javno nastopijo ali kaj napišejo v časopis, tedaj se nekaterim zdi ta jezik preveč, mislijo, da se morajo bolj učeno izražati. Tedaj »okrasijo« svoj jezik z vsemi mogočimi frazami. Včasih ga tako »predelajo«, da postane dostikrat že težko razumljiv ali dvoumen:

Dogovor iz razgovora je bil — dogovorili so se

Naše sodelovanje teče v glavnem v usklajevanju načrtov — Sodelujemo v glavnem pri usklajevanju načrtov.

Prosta dela in naloge se **zasedajo** z objavo oglasa — za zasedbo prostih del in nalog objavimo oglas.

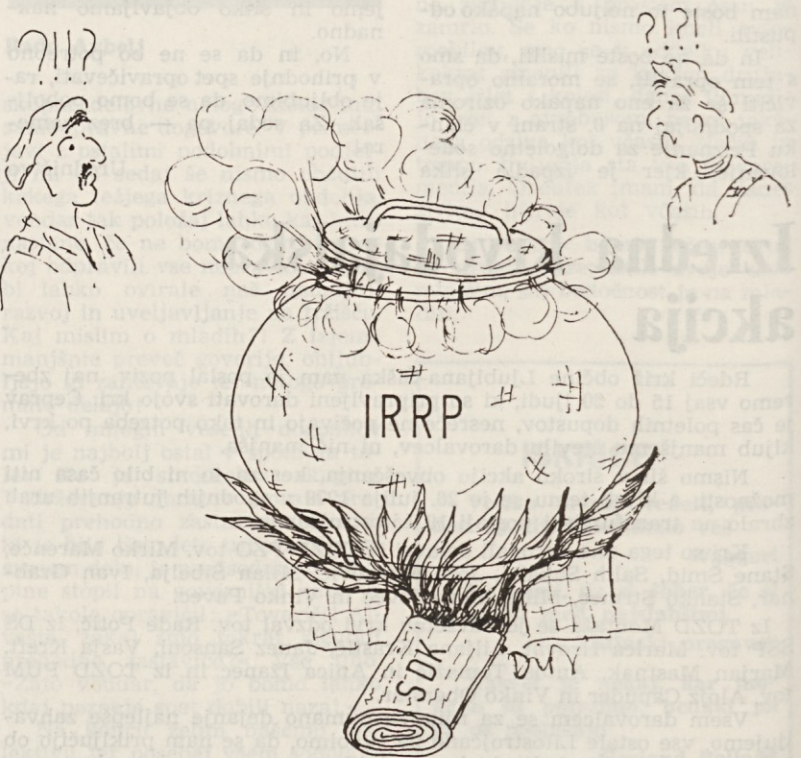
Tudi naslednji članek bi bil lahko bolj razumljiv:

Kljub veliki delovni vnemi, smo v naši temeljni organizaciji v vseh obratih polno angažirani na doseganju zastavljenih planskih zadolžitvev. (!!)

In še nekaj za smeh:

V preteklem letu smo izdelali za 12.800 ton dokumentacije. (prav: smo izdelali dokumentacije za 12.800 ton izdelkov). Lahko bi kdo to razumel tudi, kot da je dokumentacija (papirji) tehtala 12.800 ton!

Vesna TOMC-Lamut

Brez besed

Odšli v pokoj

29. junija je odšel v pokoj tovariš Stane KOPRIVNIK iz TOZD OB. V Litostroj je prišel 6. junija 1949 in se zaposlil kot ključavničar, kasneje pa je delal kot delovodja in nazadnje dolga leta kot obratovodja brusilnice hidravličnih oblik. Ves čas svojega službovanja je deloval na področju hidravličnih oblik, saj je kot ključavničar prvi v Litostroju začel izdelovati šablone hidravličnih oblik za turbine. Celoten razvoj turbinske proizvodnje, predvsem hidravlične oblike, je tesno povezan z njegovim delom.

Vedno smo ga cenili kot izrednega strokovnjaka, ki je znal prenesti svojo izkušnost na mlajši kader, saj je vzgojil vrsto generacij, ki so uspešno nadaljevale njegovo delo. Poleg svojih delovnih nalog je bil tudi eden tistih, ki so orali ledino samoupravnega sistema v naši delovni organizaciji. Med številnimi funkcijami je bil eden prvih predsednikov upravnega odbora.

Iskreno se mu zahvaljujemo za njegovo nesebično delo in mu želimo v zasluženem pokoju veliko zdravja in zadovoljstva.

1. julija 1979 je odšla v služni pokoj ena med prvimi Litostrojčankami in po letih službovanja ena najstarejših naših delavk tovarišica Zinka LUKA-NOVIČ, referent v pripravi sredstev TOZD OB. V Litostroju se je zaposlila 8. aprila 1979 v obratih izdelave specialnega in standardnega orodja, kjer je svoje delo opravljala vestno in prizadevno.

S svojim odnosom do dela in do sodelavcev nam bo ostala v

lepem spominu. Želimo ji še veliko prijetnega v življenju.

10. julija letos je odšel v zaslužni pokoj Dušan POTOČNIK, eden pionirjev Litostroja, zaposlen v TOZD OB. V delovno organizacijo je prišel 17. decembra 1946 in se zaposlil v takratnem oddelku Kapitalna izgradnja. Kasneje je bil delovodja na vmesnih operacijah, pa obratovodja viličarjev in končno vrsto let obratovodja v orodjarni. Vseskozi je svoje izkušnje nesebično posredoval mlajšim, katerim je bil vedno za vzgled kot strokovnjak in kot človek.

Za ves njegov trud in prizadevanja se mu iskreno zahvaljujemo in mu želimo veliko zdravja in osebnih sreč v zasluženem pokoju.

Sodelavci

ZAHVALA

Ob mojem odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem za poslovnimi nagovor in dobre želje pomočniku generalnega direktorja Titovih zavodov Litostroj tovarišu inž. Darinku Kolblu, vodji proizvodnje TOZD OB tovarišu Maksu Kričju in predsedniku DS TOZD OB tovarišu Juretu Vulkanu ter celotnemu kolektivu brusilnice hidravličnih oblik.

Hvala vsem skupaj za lepa spominska darila, ki mi bodo drag in prijeten spomin na naše dolgoletno sodelovanje in tovarštvo.

Vsem sodelavcem želim še mnogo nadaljnjih uspehov in veliko zadovoljstva!

Stane Koprivnik

26. julija smo se na skromni svečanosti poslovili od naših dolgoletnih sodelavk, ki sta odšli v pokoj.

Ivanka PIRC, roj. 25. 7. 1924, je bila v Litostroju polnih dvajset let, nazadnje na delovnem mestu kuharice.

31. julija 1979 je odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec Živojin JOVANOVIČ, karist v transportnem obratu. V Litostroju je bil od 21. maja 1963.

Vsa ta leta je svoje delovne naloge opravljal z veseljem in z veliko mero odgovornosti.

Želimo mu še veliko zdravih in veselih let!

Sodelavci transportnega obrata

Justi MALEŠIČ, roj. 30. 6. 1924, je k nam prišla pred osemnajstimi leti, zadnjih trinajst let pa je bila v delavski restavraciji na delovnem mestu gospodinje perila — likarice.

Za njuno sodelovanje se jima toplo zahvaljujemo in jima želimo še veliko zdravih let in osebnih sreč.

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi našega dragega moža in očka Gabrijela SEDMAKA se iskreno zahvaljujem sodelavcem DS PFSR, sindikalni organizaciji, stanovalcem Goriške 55, 57 in 59 ter dr. Ferjanovi za pomoč in razumevanje ter za sočustvovanje v najtežjih trenutkih.

Zena Mimi s sinoma Boštjanom in Romanom

ZAHVALA

Med mojo dolgotrajno boleznijo so me 7. avgusta 1979 obiskali na domu moji sodelavci iz POAE: tovariš Martin EINHAUER, sekretar OO ZK, tovarišice Stanka DEMŠAR, iz IO OOS SSP, Ružica PETROVIČ iz vodstva POAE in Dada PEČNIK, predstavnica operaterk na luknjalnih strojih IBM.

Za prisrčen obisk in za prineseno darilo se jim iskreno zahvaljujem. Pomeni mi največje priznanje med mojim enaindvajsetletnim službovanjem v tem oddelku Titovih zavodov Litostroj.

V SPOMIN

Neizprosna bolezen je pretrgala nit življenja dolgoletnemu sodelavcu tovarišu Milanu BREMCU, plamenskemu rezalcu v livarni sive litine TOZD PUM.

Bil je rojen na Toškem čelu 1924. leta kot sin delavske družine. Že kot mladenič je čutil klic domovine in postal borec narodnoosvobodilne borbe. Od leta 1944 do osvoboditve je prehodil trnjevo pot internacije.

V Litostroju je bil zaposlen od leta 1951 do leta 1979 na najtežjem delovnem mestu v livarni ječkene litine in livarne sive litine. Vseskozi smo ga poznali kot vzornega in dobrega človeka, prijatelja nam vsem. Bil je velik ljubitelj narave, svoj prosti čas je preživljal na lovu. Napor življenja pa vendar ni zmogel brez posledic, zato je bil pred kratkim invalidsko upokojen.

Njegovi družini izrekamo iskreno sožalje!

Sodelavci TOZD PUM

ČESTITKA

V začetku avgusta se je naš dolgoletni sodelavec Jože POPOVIČ srečal z Abrahamom. Želimo mu še veliko zdravja in uspešnih let v tovarni in v krogu svojcev in mu ob jubileju iskreno čestitamo.

Sodelavci, vodstvo in družbenopolitične organizacije

TOZD MONTAŽA

FOTO-FILMSKO DRUŠTVO LITOSTROJ

Piše Peter Poženel

Iskalo kot »kontrolni center«. Takšno ime dajejo danes tovarne iskalom svojih avtomatskih fotokamer. Na tem iskalu je resnično možno (sl. 17) odčitati vse potrebne podatke za delovanje kamere, kot npr. čas osvetlitve, zaslonko in pravilnost osvetlitve.

Pravilnost osvetlitve kažejo tri svetleče diode in sicer kažejo v petih različnih variantah pravilno osvetlitve, nadosvetlitev (za 1 ali 2 stopnji) ter podosvetlitev motiva (za 1 ali 2 stopnji). Vsi potrebni podatki za nastavitve ter izbiro slike so torej vidni v iskalu slike. To pomeni, da imamo stalno kontrolo, ne da bi kamero odmaknili od očesa.

OSTALI DELI FOTOKAMERE

Naprava za pomik filma je običajno ročica, ki naredi pri zasuku za kot približno 130 stopinj (sl. 18) naslednje:

- premakne film naprej za en posnetek,
- preklopi števec posnetkov za eno številko naprej,
- napne zaklop,
- napne mehanizem zadvig ogledalca,

— vklopi avtomatsko regulacijo zaslonke (ta ostane ves čas izbiranja slike odprta, pri pritisku na sprožilec pa se zapre na nastavljeno vrednost).

Namesto ročice imajo nekatere kamere nazobčan gumb, katerega vrtimo ter tako premikamo film.

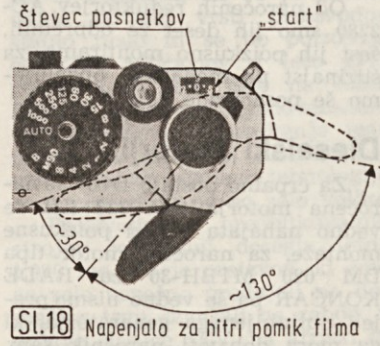
Večina kamer ima vgrajeno varovalo, ki preprečuje, da bi isti posnetek osvetlili dvakrat. Pri fotokamerah, ki uporabljajo 135 (širina filma je 35 mm) sta napenjalno in tulec za navijanje filma povezana s števcem posnetkov. Ta kaže število posnetkov, ki smo jih naredili. Števec prične delovati, ko pokrov kamere zapremo. Najprej moramo dvakrat premakniti film naprej in ga osvetliti, nato se pokaže črka S (pomeni »start«) in šele tedaj prične števec šteti posnetke od 1 do 36.

Pri kamerah na zviti film 120 preberemo številko posnetka v majem okencu na zadnji strani.

Kamere velikega formata nimajo števca posnetkov. Tu zamenjamo film tako, da zamenjamo celo kaseto, v kateri je shranjen plan-film ali plošča.

VGRAJENI SVETLOMER. Zelo veliko sodobnih fotokamer ima svetlomer že vgrajen. Pri večini enookih refleksnih kamer se svetloba meri skozi objektiv, kar omogoča uporabo raznih objektivov in raznega dodatnega pribora (filtrov in vmesnih obročev).

Samostojni svetlomer bomo podrobneje opisali v posebnem

poglavju pod naslovom »fotografski pribor«. Takšne svetlomere namreč fotografijo zelo veliko uporabljajo, ker so bolj natančni in bolj vsestransko uporabni kot vgrajeni.

Obstajajo selenski in foto-uporni svetlomeri.

Selenski deluje na principu, da element selen proizvaja električno energijo, ko na njega pa-

de svetloba. Ta električna energija je tem večja, čim večja je jakost svetlobe. Za svoje delovanje selenska celica ne potrebuje dodatne električne energije. Na žalost pa je proizvedena električna energija zelo majhna, zlasti takrat, ko so svetlobni pogoji slabi in pade na celico le šibka svetloba. V tem primeru bi potrebovali veliko količino selena in svetlomer bi bil zato zelo velik in neprimeren za vgradnjo v fotokamero. Z uporabo foto upora pa se je princip delovanja spremenil. Za razliko od selenske celice foto upor ne proizvaja električnega toka, ampak se mu, ko na njega pade svetloba, spremeni upornost. Ta se spreminja vzporedno z jakostjo svetlobe. Kot foto upor se zelo pogosto uporablja kadmijev sulfid in te svetlomere imenujemo kadmijeve (Cd). Električni tok, ki kroži skozi svetlomer, proizvaja mala zamenljiva baterija, ki mora proizvajati električni tok napetosti 1,3 do 6 voltov. Baterija mora proizvajati električni tok stalne jakosti, ker v nasprotnem primeru svetlomer ne daje točnih rezultatov. Zamenjati jo moramo vsako leto.

Kadmijeve svetlomeri (Cd) so zelo primerni za vgraditev v fotokamere, ker njihova občutljivost ni odvisna od njihove velikosti. Zelo so občutljivi tudi na slabo svetlobo. Novejši foto uporni svetlomeri uporabljajo za upo-

re že tudi druge elemente. Tako obstajajo še silicijevi svetlomeri, ki jih označujemo s Sbc (silicij »blue cell«) ter najnovejši galijevi svetlomeri z oznako GAF (galij, arzen, fosfor). Ko določimo osvetlitvene podatke z vgrajenim svetlomerom, moramo na kameri najprej nastaviti občutljivost filma. Od tega osnovnega podatka je namreč odvisno vse ostalo, tj. čas osvetlitve in zaslonka. Določanje osvetlitvenih podatkov lahko poteka glede na vrsto kamere različno, in sicer:

1. Polavtomatsko merjenje svetlobe. Merimo pri popolnoma odprti zaslonki. Nastavimo želeni čas osvetlitve, obroč zaslonke pa vrtimo toliko časa, da se kazalec svetlomera postavi med črtici (sl. 19).

Tako je zaslonka že nastavljena, lahko pa jo na obroču tudi odčitamo. Pri tem imamo možnost motiv nekoliko nadosvetliti (kazalec postavimo na +) ali podosvetliti (kazalec na -). Ko pritismo na sprožilno, skoči zaslonka na izbrano vrednost, nato pa se zopet popolnoma odpre in to zato, da imamo sliko na medlici iskala čim bolj svetlo.

Celoten postopek pa lahko poteka tudi tako, da izberemo zaslonko in spreminjamo čase osvetlitve toliko časa, da se kazalec svetlomera postavi med črtici.

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD PUM

Uspešno smo zaključili proizvodnjo v prvem polletju letošnjega leta. Predvsem lahko trdimo, da smo skušali in tudi uspeli izdelati čimveč ulitkov, ki so potrebni za našo skupno proizvodnjo. Tako imamo že daljša izdelane vse ulitke, ki so potrebni za finalizacijo do konca III. trimesečja. Že sedaj smo napravili vse potrebne programe, ki zajemajo vse ulitke za potrebe finalizacije do konca leta in lahko pričakujemo, da bomo potrebovali za izdelavo končnih izdelkov naše delovne organizacije.

Največ preglavic in težav imamo še vedno v naši modelarni, kljub izrednemu prizadevanju naših delavcev še vedno ne moremo izdelati vseh potrebnih modelov v tako kratkem času. Naročila še vedno prihajajo, vendar je število ulitkov na en del premajhno, tako da je obseg dela modelov nekajkrat večji od celotne faze izdelave ulitka. V mesecu juniju in juliju smo izdelali precejšnje število modelov: gonilno lopato za HE Grabovica, vodilnik za Č. P. Obrenovac, ohišja parnih turbin za Jugoturbino Karlovac, gonilnika za HE Dufers in več modelov za RTB Krivalj.

Trenutno pospešeno izdelujemo model za IMP Maribor (te črpalke bodo služile za ogrevanje v kulturnem centru IVAN CANKAR v Ljubljani). Izdelujemo tudi velik model rotorja za Č. P. Obrenovac, ohišje dieselskega motorja, itd. Proizvodnja ni tako visoka saj so nekatera delovna mesta zaradi rednih dopustov začasno prazna.

Proizvodnja ulitkov sive litine je že nekaj mesecev enaka. Poleg ulitkov za ohišja reduktorjev za ZSSR izdelujemo tudi ulitke stoja stiskalnic za Jelšingrad. Izdelali smo vse ulitke za Č. P. Chitagong in ulitke za dieselske motorje.

Količina ulitkov specialnih litin se stalno povečuje, zelo dobro se nam obrestuje vložena investicija v nove talilne peči, oblikovalne stroje, kakor tudi nove žarilne peči z vodnim bazenom. Težiti bi morali za tem, da bi čim več modelov priredili za strojno oblikovanje. Izdelujemo

predvsem ulitke, ki se uporabljajo v mlevni industriji in gradbeništvu.

Ulitičke jeklene litine smo v juniju in juliju izdelovali predvsem za bobnasti mlin RTB Krivalj. Zelo uspešno izdelujemo ohišja in zobata kolesa za reduktorje za ZSSR, dokončujemo pa tudi ulitke za HE Čakovec, ulili pa smo tudi prvi ulitek gonilne lopate za HE Grabovica. Na področju blagovne proizvodnje uspešno nadaljujemo z izdelavo ulitkov za rudnik Majdanpek in Bor, Minel Beograd, Dalmacija cement Solin in Itas.

A. Gruden

TOZD OBDELAVA

Mesečna poročila o izvršeni količinski realizaciji, niso bila posebno vzpodbudna, zato smo nestrpno in s strahom pričakovali polletno bilanco. Toda ta nas je vse prijetno presenetila.

Ustvarili smo celotni prihodek v višini 185.328.585,06 din, ali 47 odstotkov planiranega. V primerjavi z lanskim letom je to 137 odstotkov.

Prihodke smo ustvarili na domačem trgu, na tujem trgu, v OZD, s prodajo materiala in ostali prihodki. Manj uspešni od plana smo bili samo na tujem trgu. Z zunanjo realizacijo nismo preveč zadovoljni. Dosegli smo 34 odstotkov planirane, toda vseeno 125 odstotkov v primerjavi z lanskim letom (25 odst. več). Večja od predvidenih so tudi porabljena sredstva.

Dohodek smo ustvarili v višini 76.061.714,25 din ali 39 odst. planiranega. Tudi ta je nižji kot lani in sicer za 12 odst. Obveznosti iz dohodka smo pokrili in prišli do čistega dohodka. Ta je ustvarjen v višini 37 odst. ali 24 več kot lani. Oddvojili smo del čistega dohodka za osebnih dohodke, za skupno porabo, za druge namene, za rezervni sklad, poslovni sklad in ostalo nam je 8.783.335,20 din za razširitev materialne osnove dela.

Kot vidimo so rezultati zares dokaj ugodni. Naša nadaljnja nenehna naloga je potrditi te rezultate v drugem polletju z novimi dosežki in na ta način dokazati, da niso slučajni.

Poglejmo še realizacijo norma ur v mesecu juniju 1979. Tudi tu ugotavljamo pospešenost in učinkovitost. Izvršili smo 99.953 NU, odst. Kumulativno smo v polletju izvršili 591.033 NU ali 45,8 odstotka celotnega plana. V primerjavi z lanskim letom je to 100,6 odstotka, kar ob dejstvu, da imamo manj proizvodnih delavcev in ob upoštevanju, da se preseg norme ni bistveno zvišal, govori o naši povečani produktivnosti.

P. Hajdinjak

TOZD MONTAŽA

Turbine

Za HE TIKVEŠ smo v avgustu odpremili prvo spiralo, vodilnik, gonilnik, turbinsko gred pa smo poslali v tovarno Rade Končar zaradi skupnega povrtavanja z generatorsko gredjo. V fazi priprave za odpremo pa se nahaja še ležaj z ogljeno tesnilko.

Druga spirala je trenutno v fazi montažnih operacij pred zadnjim vrtanjem, temu pa bo sledil tlačni preizkus spirale in nato poizkusna montaža skupno z vodilnikom. Deli vodilnika so

mehansko gotovi in čakajo poizkusno montažo skupno s spiralo. Drugi gonilnik trenutno še stružimo, zatem bo sledilo statično iztežičenje, navlečenje oblog in nato končno struženje. Pripadajoča turbinska gred za drugi agregat je še v fazi končnega struženja, ogljena tesnilka z ležajem pa že v zaključni fazi mehanske obdelave pred poizkusno montažo.

Pripadajoči loputi poizkusno montiramo, sledil bo tlačni in funkcijski preizkus. Oprema za avtomatiko lopute je v zaključni fazi mehanske obdelave.

Za regulator pretoka so deli mehansko obdelani, razen ohišij, ki jih dokončno mehansko obdelujemo. Po izvršeni obdelavi bomo regulator še poizkusno montirali in naredili tlačni preizkus. Od regulacije so rezervoarji mehansko obdelani do montažnih operacij, ostale dele pa še obdelujemo.

Za izvozno naročilo RUAHIH smo 10. avgusta odpremili kompletno opremo regulacije za I. in II. agregat. Da bo naročilo dokončno zaključeno, moramo odpremiti še štiri manjše dele, ki so naročeni iz uvoza, vendar jih še nismo dobili.

V montaži pospešeno zaključujemo poizkusno montažo spirale z vodilnikom za HE HEMREN DAN, za isto naročilo se v isti fazi dela še štiri lopute Ø2900, ena loputa Ø5000 in dva Howel bunkerja.

V avgustu smo za HE OŽ-BOLT odpremili gonilnik, turbinsko gred in cevi v turbinski gredi. Pripadajoča avtomatika, katero izdelujemo pod drugo številko naročila, je še v fazi izdelave polizdelkov in mehanske obdelave.

Črpalke

Poizkusno montiramo dvajset črpalk tipa OB-20/6 za naročnika TOZD PRODAJA.

V fazi montaže je trenutno še ena črpalka Z-70 za KONUS SLOVENSKE KONJICE, dve črpalke 6CNT-3 za TOMOS KOPER in naročene venturi cevi Ø900 in Ø700 za Institut KIRILO SAVIČ BEOGRAD. Zaradi pomanjkanja dela montaža črpalk še naprej izvaja montažne usluge za druge tozde.

Žerjavi

Za naročnika iz ZSSR se je pričela poizkusna montaža prvega dvigala nosilnosti 160MpX33,5 m. Zaradi pomanjkanja dela bomo pripadajoči maček poizkusno montirali v montaži dieselskih motorjev.

Za prvo dvigalo pospešeno mehansko obdelujemo posamezne sklopke za pripadajoče reduktorje, za dokončno kompletiranje tega dvigala pa moramo izdelati še nekaj zvarjencev.

Za tretje polarno dvigalo 400 Mp za istega naročnika bomo pričeli vrtati nosilce, zatem pa ga bomo preizkusno zmontirali.

Reduktorji

V drugi polovici avgusta bomo za naročnika iz ZSSR istočasno pričeli poizkusno montažo prvih petih zobniških prenosnikov A-2100 in petih zobniških prenosnikov tipa AV-560.

Od naročenih reduktorjev AC-2280 smo jih deset že odpremili, šest jih poizkusno montiramo, za štirinajst pa mehansko obdelujemo še posamezne dele.

Dieselski motorji

Za črpalno postajo Dvor se naročena motorja tipa 723 LH še vedno nahajata v fazi poizkusne montaže, za naročeni motor tipa DM 620 MTBH-30 za RADE KONČAR pa še vedno nismo prejeli obljubljenega generatorja, ki ga mora dobaviti naročnik sam. (Obvestili so nas, da ga bodo dobavili do 20. 8. 1979).

Zaradi pomanjkanja dela tudi montaža dieselskih motorjev nadaljuje izvajanje montažnih uslug za druge tozde.

TOZD MONTAŽA je imela v mesecu juliju 1979 po gospodarskem načrtu predvideno količinsko realizacijo 670 ton.

Uspelo nam je doseči 400,5 ton oziroma 59,7 %.

B. Seme

V SLOVO

Zapustil nas je dolgoletni sodelavec in šele od letošnjega februarja upokojenec Anton PEČNIK.

Bil je star Litostrojčan, saj je prišel k nam že leta 1947 in delal s prekinitvami 27 let v mizarni gradbenega vzdrževanja.

Zvestega sodelavca in tovariša bomo ohranili v lepem spominu.

Sodelavci
*iz TOZD IVET

PRIZNANJA NAŠIM VOJAKOM

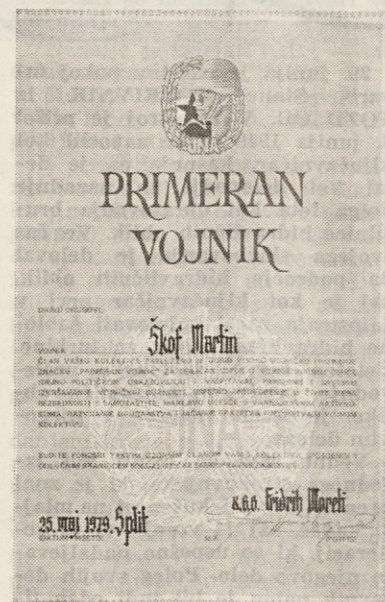
Skoraj v vsaki številki napišemo kaj o naših vojaki in našteujemo vse, ki so se oglasili. Malokrat pa napišemo tudi kaj o njihovih uspehih. Tokrat lahko omenimo pet naših sodelavcev in sicer Martina Škofa, Velimira Vujatovića, Daria Opeko, Pavla Lampiča in Zvonimira Karduma, ki so dobili visoka priznanja VZOREN VOJAK (PRIMERAN VOJNIK) za odličen uspeh v vojaških veščinah, idejnopolitičnem usposabljanju, za dosledno in vestno izpolnjevanje vojaških dolžnosti, za uspešno izvajanje varnostnih ukrepov, družbene samozaščite in podobno.

Zdaj pa še nekaj o njih:

Martin ŠKOF se je v našem izobraževalnem centru izučil za strugarja in se 3. julija 1975 zaposlil v Litostroju v TOZD Obdelava. Decembra 1977 je začel delati kot ostrilec nožev, 9. avgusta lani pa je odšel na služenje vojaškega roka v Split. Pred odhodom v JLA se je tudi izobraževal ob delu in končal dva letnika srednje šole.

Velimir VUJATOVIĆ služi vojaški rok v Požarevcu. v Litostroju (v TOZD OB) se je zaposlil kot strugar 1. avgusta 1977, v vojsko pa je odšel 9. januarja 1978.

Zvonimir KARDUM, prav tako iz TOZD Obdelava služi vojaški rok v Nišu, kot strugar pa se je zaposlil v Litostroju 10. avgusta 1977. Tudi on je končal našo poklicno šolo, v vojsko pa je odšel 11. junija 1978.

Dario OPEKA je bil pred odhodom v vojsko zaposlen v TOZD TVN, po zaključeni poklicni šoli pa se je 15. julija 1977 zaposlil v Litostroju. Je izučeni strojni ključavničar, v JLA pa je odšel 11. junija 1978. Sedaj služi vojaški rok v Kumanovu.

Pavel LAMPIĆ, ki služi vojaški rok v Tolminu, je po poklicu prav tako strojni ključavničar, pred odhodom v vojsko pa je bil zaposlen v TOZD Obdelava. V tovarni je zaposlen od 5. avgusta 1974, v vojsko pa je odšel 27. avgusta 1978.

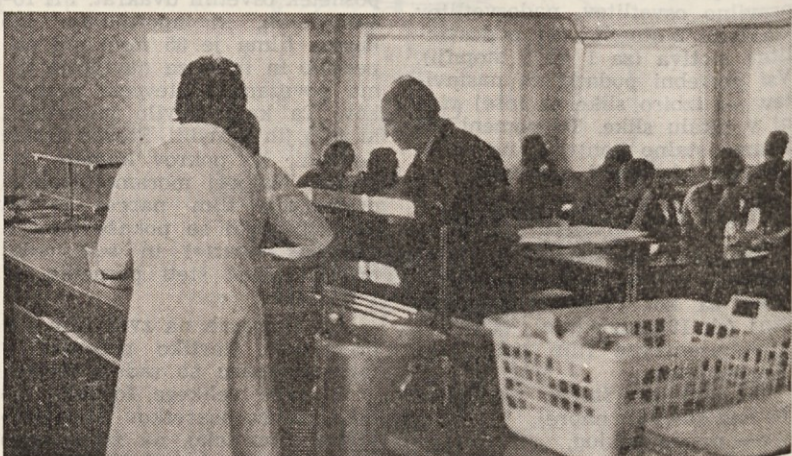
Vsem skupaj za visoka priznanja čestitamo — z željo, da bi bili za vzor tudi ostalim našim vojakom po celi Jugoslaviji!

Uredništvo

TOZD SERVIS V NOVIH PROSTORI

Pogled na zahodni in južni del fasade

Sodobna in lepa jedilnica